Контрольный экземпляр

VIII

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШОАТТА, 31 АВГУСТ, 1985 ШУ. ● № 105 (7140). ● Мах 3 кеп.

КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО

КПСС ЦК Политбюро аргIанарча заседане йиний 1986 шерен шийтталагIча пятилеткен СССР экономически а социальни а дегIаахара планаш кийчъяра дешашта парте Централъни Комитете хиннача совещане итогаш. Цу совещане установкаш могa а еш. Политбюрос белгалдаьд, мохк социально-экономически дегIаахар сихдара КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумо кийчъяь курс вахаре чакхйоаккхача лоархIаме веха хинна дIаоттадезача 1986 шера — шийтталагIа пятилетка дIайолалуча шера план кийчъеш дIахо болх беш уж кхоачашъе езилга.

Политбюрос белгалдаьккхад, шийтталагIча пятилетке СССР экономически а социальни а дегIаахара Керттерча лостамий проектах лаьрхIа боарамаш Iалашдергдолча темашка хьежжа хьатIадоагIача шера плана хьоккхамаш хила дезилга. Къаьстта теркам тIаззаб, ма могга производства эффективность лакхъяра Iилманен техниканен карагIдаьнна кердагIараш юкъехувла, кхом бара режим, организованности дисциплинен чIоагIъе, дегIаухаш дола бахача наьха хьашташ товрашцен гIулакхаш дарцен диззагIа Iалашде дезаш хилара. Из деш керттерча лоархIаме да планаш кийчъеча шерра къахьегама коллективаш юкъеозар, 1986 шера а ерригача шийтталагIча пятилетка а проектировкех дола хьокхамаш лакхдара тIаерзаяь йола цар инициатива хьинаре хьаллацари дегIайоалаяри. Союзни республикай Компартей ЦК-ашта, парте крайкомашта, обкомашта, министерствай, ведомствай, объединеней предприятейи партийни комитеташта тIадиллад хьатIадоагIача шера планаш кийчъелга массе а хана шоай теркаме леладелга, сихъяь экономика дегIайоалаяро дIадехарашка хьежжа цар хьокхамаш хилийтар Iалашделга.

Политбюрос белгалдаьккхад, кердача пятилетка хьалхарча шера толаме болх бара, КПСС XXVII съезда сийленца накъадахара лард хиларах тарра, 1985 шера плани социалистически дехкараши къамаьл доацаш кхоачашдар лоархIамегIара боахама - политически декхар хилар.

КПСС ЦК-и СССР Министрий Советой соцам тIаийцаб минеральни удобренейн баьцовгIаш лораяра йолча химически средствайн промышленность дегIайоалаяра, 1986 — 1990 шерашка уж юрта боахама лоаттаелга лакхдара де дезарий хьакъехьа. Соцам тIа лаьрхIад, ялатий а кхыйола а культураш лелаеча интенсивни методаш хьинаре юкъейоалае, дукхагIа юртбоахама продукци яккха новкъостал дергдолаш, удобренеши пестицидаши арахецилга дикка лакхде. Йолаш йолча промышленни потенциалах пайда эцилга дIахо тоаде, удобренеши баьцовгIаш лораяра йола химически средствашн арахеца керда мощностащ болх бе йолаялийта, болх беш йола предприятеш кердагIча техникаца Iалашъе, арахецача продукце ассортимент шеръе, дикал лакхъе, оборудоване хIанзара тайпаш арахецилга вIаштIехьдаккха лаьрхIад. Цу даькъерча къахьегамхошта лаьрхIа нах чубаха цIеноши социально - бытовой объекташи хьалъяра дукхагIа рузкъа къоастаду. Оттаь программа къамаьл доацаш кхоачашъяра тIехьара гIиллош еча министерствай бехктокхам белгалбаьккхаб.

Iилман - технически прогресса ларда тIа кхоачамий кхом бараи производства материалоемкость лохъяран Украински ССР-е беча балхах дола дош дувцаш, Политбюрос белгалдаьккхад, кIезига отход йола а вIалла отход йоаца а технологеш, керда конструкционни материалаш, дефицитни бийдал хувцаш йола хIамаш юкъейоалаеш, производстве шоалагIа ресурсех шерра пайда эцара йола технологически системаши комплексаши юкъейоалаеш республике Iоаяь опыт боккха лоархIам болаш хилар. Из опыт теркал а еш, берригача халкъа боахама масштабех кхы тIа гIулакхаш кийчдеи чакхдахен лаьрхIад кхоачамех рационально пайда эцара.

Политбюрос могадаьд город Астрахань дегIайоалаеш, цу районе вIашагIйоллача йоккхача мехкдаьттаи газеи комплекса болхлой Iалашбарца дувзаденна укхаза цIеноши социально - бытовой объекташи хьалъеш чакхдоаха гIулакхаш.

Ийнцай новкъоста М. С. Горбачева Лаоса Халкъа-революционни парте ЦК Генеральни секретараца, ЛНДР Министрий Совета Председателца К. Фомвиханаца хиннача къамаьла итогаш. Дог раьза долаш белгалдаьккхад вай мехкашен партешен цхьана гIулакхаш леладара, Къулба - Малхбоален Азеи ерригача азиатски континентеи машари стабильности чIоагIъяра тIехьара къовсама дешаш цхьатарра кхетадеш хилар цу переговораша кхы цIаьккха а хьагойталга. Марксизма - ленинизмаи социалистически интернационализмаи чIоагIача ларда тIа дегIаухаш дола советско - лаосски гIулакхаш чIоагIдеча керда лоархIаме гIа ба, вежарашха долча доттагIала хьале чакхдаьнна вIашагIкхетар.

КПСС ЦК Политбюро заседане дийцад иштта кхы цхьадола парте социальни а экономически а политикаи вежарашха йолча паччахьалкхенашта юкъе цхьана гIулакхаш леладелга чIоагIдареи дешаш.

ДОТТАГIЛЕН ВIАШАГIКХЕТАР

29 августе Кремле хиннад КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева, КПСС ЦК хьийха Советски Союзе салоIаш хиннача, МНРП ЦК Генеральни секретараца, МНР Сийлахь - йоккхача Халкъа хурала Президиума Председателца Ж. Батмунхаца вIашагIкхетар.

Вежарашха йолча шин парте кулгалхоша дIа-хьа хоам баьб КПСС XXVII съездаи МНРП XIX съездаи кийчо ярах, КПСС ЦК апрельски (1985 ш.) Пленумеи МНРП ЦК аргIанна йоацача VIII (1984 ш. август) пленумеи установкашка хьежжа беча политически, экономически, организаторски балхах.

М. С. Горбачева дийцар, Iилман - технически прогресса карагIдаьннараш шерра юкъедоаладара, планировани а управлени а эргайоаккхаш тоаяра, дисциплинеи порядоки чIоагIъяра ларда тIа производствана ма могга интенсификаци яра декхараш кхоачашдеш КПСС-а беча балхах.

Ж. Батмунха хоам бир, общественни производства эффективность лакхъяра, юрта боахам дегIабоалабелга сихдара, дерригача доакъошка балха стиль тоаяра лаьрхIа МНР-е чакхдоахача гIулакхех.

ВIашагIкхетара доакъашхой раьза хилар, КПСС-и МНРП-и юкъа айхха бувзамаш, шинна а парте Централъни Комитеташта юкъе массе а хана контакташ хиларо хоадам беча боараме новкъостал дарах, советско-монгольски гIулакхаш динамично дегIаахара. Вежарашха долча халкъий къама а интернациональни а овлангарча хьашташта жоп луш болча, Советски Союзаи Монголенеи юкъе массе а оагIорахьа цхьана гIулакхаш леладелга дIахо кIоаргдараи цун эффективность лакхъяраи бола КПСС-и МНРП-и лерргаIара ниiнъ бакъбаьб. Белгалдаьккхад, кхы а айххагIа, органично шин мехка юкъера гIулакхаш леладелга Iалашдара, 2000 шерага кхаччалца йолча хана СССР-и МНР-и юкъе цхьана экономически а Iилман - технически а гIулакхаш дегIадоаладара йIаьххача хана лаьрхIа йола программа кхоачашъяро гIо дергхилар.

Дунен халкъашта юкъерча дешаех хетар дIа-хьа дувцаш белгалдаьккхад, марксизма-ленинизмаи социалистически интернационализмаи йохаргйоацача ларда тIа социалистически содружества цхьагIои кхотаялари лоархIам болаш хилар, машара, къамший лоIаме хилара, социальни прогресса тIехьа къовсам доттабеча дерригача низий тешшаме ког гIортолга хинна, йолаш, даим хургйолаш йолча дунен социализма позицеш ма могга чIоагIъяр лоархIаме хилар.

США милитаристски гIоварий бехкагIа хьахиннача дунен тIарча хIанзарча кхохкаденнача хьало тIатеIIа дIадех дунен халкъашта юкъерча вахарера кхераме тенденцеш кагъяра, ядерни тIема кхерам дIабаккхара конструктивни а хьинаре а гIулакхаш чакхдоахилга. Цунца дувзаденна Ж. Батмунха къаьстта белгалдаьккхар, ше цхьанне моллагIча ядерни герза тохкамаш дара мораторий оттаярах йола Советски Союза арахьарча политикера керда инициатива боккха лоархIам болаш хилар.

М. С. Горбачевеи Ж. Батмунхеи чIоагIтIа теркам тIабахийтар азиатско - тихоокеански регионерча хьала. Цар аьлар, азиатски паччахьалкхений вIашагIтехача низашца континенте машари стабильности чIоагIъяра наькъех йола Советски Союза, МНР, кхыча социалистически мехкий предложенеш чакхъяхаро Азера хьал тоаде новкъостал дергхиларах шоаш тешаш хиларах.

Къамаьл деча хана белгалма даккхара, 40 шу хьалха германски фашизми японски милитаризми йохаш чакхбаьннача дунен шоллагIча тIема исторически урокаш гахан а биззача боараме актуальни йолаш хьайоагIа. Цар тешал ду тIема духьалара къовсам из дIаболабалалехьа лоатто безаш хиларaи, империализми реакции шоашта болча пайданна, миччa тайпара дунен истори хувца гIертилга чакх ца доалаш дохаргхиларaи.

Ж. Батмунха доттагIала визитах Монгольски Халкъа Республике хьийхар М. С. Горбачев. Баркал оалаш тIаийцад хьоашалгIа вехар.

Вежарашха долча дег тIарча хьале чакхдаьннача вIашагIкхетаро хьагойтар дийца дерригa а дешаш шинна а партеи мехкои йизза цхьоагIо йолаш цхьатарра кхетаделга.

(ТАСС).

НОВ. Т. Х. САРКИСЬЯНЦА «НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ ИЗОБРЕТАТЕЛЬ» ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Изобретательски балха даькъе доккхий толамаш дахарахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни изобретатель» яха сийлен цIи лойла нов. Саркисьянц Тигран Христофоровича — «СевКавНИПИнефть» института воккхагIволча Iилман болхлочоа.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИИ.

гор. Грозный,
29 август, 1985 ш.

НН. Ю. П. АБОЗИНА, Ф. Н. ЩЕГОЛЯЕВНА, Ш. Х. ХАШАГУЛЬГОВНА «НОХЧ - ГIАЛГIАЙ АССР МЕХКДАЬТТАИ ГАЗОВИИ ПРОМЫШЛЕННОСТА ЗАСЛУЖЕННИ БОЛХЛО ЯХА» СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Республика мехкдаьттаи газовии промышленность дегIайоалаяра даькъе доккхий гIулакхаш карагIдуеларах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах «Нохч - ГIалгIай АССР мехкдаьттаи газовии промышленноста заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла:

Абозин Юрий Павловича — промыслови геофизика лаьрххIа йолча конструкторско - технологически бюро лабораторе заведующена.

Щеголяев Федор Николаевича — «Грознефть» яхача производственни объединене «Октябрьнефть» НГДУ мехкдаьтта доахача оператора.

Хашагульгов ХьакIаьша Шахмарзийна — «Грознефть» яхача производственни объединене тампонажни контора начальника.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИИ.

гор. Грозный.
29 август, 1985 ш.

Нов. Х. У. САДЫКОВНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Мехкдаьтта промышленносте дуккхача шерашка беркате болх барах, лакха производственни толамаш дахарах, общественни вахаре хьинаре дакъа лацарах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Садыков Хизир Умаровича — «Грознефть» производственни объединене Горячеводски бурувдеттара управлене бурувдетIачун гIонча.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИИ.

гор. Грозный.
29 август, 1985 ш.

9-гIа декада чакхъяьннай

Й ИСТЕЯЬННАЧА ийслагIча декада итогех Нохч - ГIалгIайчен гIишлон управленена чуйоагIача ялхлагIча СМУ котъяьннарг лаьркIай Е. Радченко керте латта комсомольско - кагирхой бригада.

«Промгеофизика» яхача конструкторско - технологически бюро производственни корпус хьалъеча къахьегаш я из коллектив.

Цул дукха тIехьайисаяц Эльбиев Ахьмад, Бисултанов Айди керте латта каменщикий, бетонщикий бригадаш.

Кхычарна шовшкара хьокхам телаш хиларца белгала ба цу бригадашкара каменщикаш В. Лорсанов, А. Китиев, Т. Малуев, бетонщикаш Р. Ахматукаев, С. Иглицкий, И. Максимов, кхыбараш.

Цу кхаь бригада коллективо дош деннад КПСС XXVII съезда сийна гIишлон - монтажни балхаш дара шера план ханал кIира хьалха кхоачашъе.

ХIаьта Радченко бригада шийца яхье хьийхай пхелагIча СМУ-ра А. Веловик керте латта бригада. Цо вIаштта пхе декадах хьалхара моттигаш яьхай.

Е. ВИКТОРОВ.

* * *

В АЙ РЕСПУБЛИКЕРА дукха объекташ хьалъеча дакъалоацаш я «Чечингстройтранс» производственни объединени. Шун водителаша перттIа болх барех тийша да керда гIишлош ханнахьа эксплуатаце дIаялар.

Из гIулакх дика кхетадеш ба водителаш А. Лаптев, В. Кушнарев. Уж шакккхе а бригадираш ба. А. Лаптев керте латтача бригадо дIакхухь Грозненски аьшкбетонни изделеш хьеече заводера объекташка гIишлон материалаш.

Коммунистий форума сийне чакхъяьннача ийс декадах вIаштта хьалхаоа моттигаш йоахаш хьайоагIа уж ши бригада. Цар дош деннад шу чакхдалале кходаьча доегорца, смазочни материалашца кхы а шин дийнахьа болх бе. Белгалдаккха деза, шу долалуш шин дийнахьа иштта болх бергба аьнна цар тIаийца хинна декхар хIанзчул массехк бутт хьалха кхоачашдаь хилар.

* * *

Ш ОАЙ таронашкеи кхоачамашкеи цIаьхза хьажа а хьежа, парте аргIанарча XXVII съезда дика къахьегама совгIат кийчдаь накъабахе оарцагIбаьннаб Грозненски «Автоспецоборудовение» яхача опытно-экспериментальни завода къахьегамхой.

Продукци маьхала яккхара бархI бетта плач ханал диккха хьапха кхоачашъяьй. Планел совгIа цу юкъа арахийцай бIаь эзар сома маьха продукци.

Уж толамаш доахача къаьстта белгала я ялхлагIча цехера Семенченко Евгений Ивановича кулгалду слесарий - сборщикий бригада.

ХIанз ноябрь бетта чотагIа къахьегаш я из коллектив. Дисциплина дика хиларах, балха хенах биззе пайде эца карах баькка толам ба из.

Дика болх беча наха юкъе къаьстта белгала ба слесараш - сборщикаш М. Мурадов, Б. Гончар, Л. Мусаев, электросварщик В. Исаков.

У. АЗАМАТОВ.

Стахановски болама 50 шу дузаш

Юхьиг дIайолаяьраш

А. Г. Стаханови «Центральная - Ирмино» яхача шахта парторг К. Г. Петрови рекорд оттаяьча бусса (1935 шера 30—31 августа).

Архивера сурт.

СССР Лакхехьарча Совета депутат тракторни бригада бригадир П. Н. Ангелина.

Транспорте дуккхача машинистий - скоростникий болам болабаьр а хинна дIаэттар Петр Федорович Кривонос.

ТАСС фотохроника.

(Стахановски болама 50 шу дизара хетаяь материалаш еша укх газета шоллагIча оагIо тIара).

КПСС обкома пресс-центро хоам бу

ТЕЛЕФОН 2-66-72

Дукха балхаш де дезаш ба хIанз колхозийи совхозийи доакъар Iалашдераш. ХIара ди лоархIаме да царна. Хьайбаш Iангара дахара гIожен мошен доакъараш ма хулла дукхагIа Iалашде йиш хулийтача ерригача таронех пайда эца беза.

ДегIаухаш латт аьла аргIаш а. **Оперативни даннегIа, 29 август хьатIакхоачаш республике гIолла аргIаш а даь дIаоттаяьй 146,9 эзар тонн йол** — планагIа йоагIачох 71 процент. Соахка укх хана кийчъяь хиннар 40,4 эзар тонн кIезигагIа яр.

Йол Iалашъяра план республике эггара хьалха Гудермесски района юрта боахама къахьегамхоша кхоачашъяьй.

Гудермесцашша яхье а баьнна, доакъар Iалашдара балхаш сихдаьд шалинцашца а. Кхы а 300 тонн йол кийчйича задани кхоачашъяь боал Шалински района къахьегамхой.

Лоаман чоалханеча хьалашка Iалашдеш да доакъар Ножай-Юртовски района боахамашка. Цхьабакъда, балха темпашка диллача шабарча ухкача районий доакъар Iалашдарел тIехьадусаш даш уж: план 12,1 эзар тонн йолаш, 10,2 эзар тонн йол дIаоттаяьй цар аргIаш а даь. Ножайюртовцаш дикна хьалхабаьннаб царца яхь лелаеча Советски Веденски районашкарча доакъар Iалашдеча отрядел.

Шерра даьржад хьажкIай силос йоллара балхаш. Оперативни даннегIа, 29 август хьатIакхоачаш 464 эзар тонн чуеллай силос — 1984 шерара ахка чакхдоалаш хиннач 91 эзар тонн дукхагIа.

Дика вIаштIехьбаьккха дIахьо силос кийчъяра болх Наурски района боахамашка. ХIанале 65 эзар тонн чуеллай цар из граншеяшка.

Сунженски района колхозашеи совхозашеи 55600 тонн кийчъяьй силос.

Из болх бара тIехьабусарашта юкъе — урусмартановцаш. Районе гIолла 11800 тонн мара силос еллаяц. Цунца цхьана, план низкъала я: 40250 тонн силос кийчъе езаш я.

Хьувкъам чуэцара балхаш массалахьа ма хулла сихде деза.

Фуна лаьрхIа люцерна 16669 гектара тIара хьекхай — ерригнех 85 процент. 15176 гектара тIара яр аьрдай из.

Шелковской района «Коминтерн» колхозе хIанзле 210 центнер кондици йола люцерна фу да. 165 центнер кийчдаьд цу района кхыча боахамо — «Путь к коммунизму» колхозо, Наурски района «Терский» совхозо — 104 центнер.

Люцерна фу цIендара балхаш тIехьадоах малгобенски, грозненски, гудермесски боахамаша.

Генараш чуэцара балхаш толаме дIахьо Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза механизатораша: 220 гектара тIара уж хьекхачул тIехьагIа аьрдай цар.

Оарц дала!

БЕХКЕ МАЛАВ?

Паччахьалкхенга шекара свеклаш йохкара цхьайтталагIча пятилетка диъ шера план кхоачашъяьяц Грозненски района «Кулар инский» совхозо. Шекар доаккхача завода дIа па луш тIайнсай 840 тонн.

Укх шера бIаьсти республика свеклаш лелаерий совещани йолаш цун кулгалхоша дош деннадар шекара свеклаш хьалихеярен уж паччахьалкхенга йохкарен планаш дикка тIехкхоачаш а еш, из тIадиса декхар дIадаккха а.

Укх деношка хьаяха йолалу шекара свеклаш. Цхьабакъда, дог деларгдолаш хьийкъаяц. Специалисташа баьча тохкамо хьахьекхад юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 180 центнер мара уж яргйоацилга, планагIа яха йоагIараш 210 центнер йолаш. Гуш да карарча шера паччахьалкхенга шекара свеклаш йохкара план а кхоачашъергйоацилга. Лоацца аьлча, укх шера а дIа ца луш тIаюсаргья 500 тонн, хIаьта цхьайтталагIча пятилетках ерригa тIайнсараш 1300 тоннага дIакхоачаргья.

Таханарча дийнахьа укх тайпара да цигара гIулакхаш: хьалхееш хиннача 230 гектара тIарча свеклаех 25 гектара тIара яраш цхьаккха хIамана пайдана йоацаш оасаро дIайинкъа хиларах аьхай, иштта чIоагIа оасар тIадаьнна я 70 гектара тIара яраш а. Цул совгIа, шекара свеклаш тIайолча кхашка дукха тIаьннай амбрози.

Хиш дехкаш ла свеклаш тIайола кхаш. Цхьабакъда, ма доагIара хий техадац цхьанна а гектара тIара ярашта. Цу гIулакха дукха сагота бац совхоза специалисташ. Сатийна ва совхоза директор Бухадиев Сайпи а. Иштто воча хьале шоай совхоза свеклаш йоллаше, паччахьалкхенна уж дIаялара план кхоачашъергья оаха, йоах цо.

— Агрономо де мел деза гIулакхаш даьд аз. ДегIайоагIаш латтача свеклашта Iунал дара балхаш вIаштIехьдаха дезараш бригадираш ба, — йоах совхоза керттерча агронома Хадизов Вахас. ХIаьта цар уж миштa чакхдаьхад кхы дувцa ца дезаш хоъш да.

Апрель бетта дена свеклаш кхееча болхлой бригадир я Темирсултанова Асет. Хьалхара оасар дара цига нах оарцагIбаьхаб май бетта. Из хиннай шоалагIа оасар де дезаш йоле ха. Цу бригада 115 гектара тIарча свеклах 15 гектара тIара яраш ахаизе ца йоалаш аьхай, хIаьта 50 гектара тIара яраш йисай вIалла оасар а ца деш. Иштта мара доал деш ца хилча хьувкъаргйий свеклаш?

Иштта воча хьале нийсъеннай № 2 йолча Джабраилов Гане кулгалдеча бригадера свеклаш а. 10 гектара тIара яраш аха йийзай.

Хьалхеяьраш мукъагIа ца йойташ чуэцара оарцагIбовла декхарийла ба совхоза кулгалхой а специалисташ а. Цхьабакъда, цу гIулакха а дукха уйла еш бац уж.

А. САЛАНГИРЕЕВ.

ПАРТИЙНО-БОАХАМА АКТИВА СОБРАНИ

Самарддийнахьа Нохч-ГIалгIай обкома КПСС политически сердалон ЦIагIа хилар «Клубни учрежденеехи спортивни сооруженеехи дукхагIа пайда эцара де дезарех» яхача КПСС ЦК соцам тIа белгалдаьха дешаш дувцара хетаяь партийно-боахама актива собрани.

Собране дакъа лаца хьийхабар КПСС обкома членаши членалла кандидаташи, партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организаций, министерствай, ведомствай, промышленни предприятейи боахамийи кулгалхой.

Доклад йир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара З. А. Яндиевас. Пренешца къамаьлаш дир КПСС Грозненски городской комитета секретара Л. П. Белоглазовас, КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева, «Грознефтехимремстрой» треста слесарамонтажника, цеховой партийни организаце секретара Ю. В. Лаврухина, Ведениски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза председателa А. А. Хусаинова, облсовпрофа секретара М. Ж. Путоевас, «Грознефть» объединене парткома секретара Ю. Ь. Васплошкина, ВЛКСМ обкома хьалхарча секретара Л. А. Касаева, НГIАССР культура министра А. Г. Кнндарова, Урус-Мартановски райисполкома председателa И. Т. Сотникова, НГIАССР Министрий Совете йолча спорткомитета председателa Е. С. Байракова, Малгобекски горисполкома председателa заместителa В. С. Заикинас, СССР Спорткомитета председателa заместителa В. М. Гаврилина, НГIАССР просвещене министра С. М. Мовтаева.

Собране баьча балха итогаш еш къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара В. К. Фотеева. Собране дакъа лоацаш хиннараша тIаийцар резолюци.

Партийно-боахама актива собранех йола отчёт кепатохаргья аргIанарча номер тIа.

НИЗ БОЛЧА БОЛАМА ТКЪАМАШ

РАЬЗА ХИННА ХЬАЛЛАЬЦАР

1935 шера августа тIеххьарча бус Донбасса Кадиевски районерча «Центральни-Ирмино» яхача шахте къоначa забойщика Алексей Стаханова рекорд оттаяьй. Кердача тайпара болх вIаштIехьа а баьккха, сменах 102 тонн кIор баьккхаб цо. сменах йола задани 14-зза тIеххкоачаш а еш.

Кердача тайпара болх новски аьнна цIи дIаяхар бераш бар халкъа боахама кхыча доакъошка а. Стахаништта болх берий боламах.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙЧЕН мехкдаьтта чакхдоахача промышленносте эггара хьалха из болам дIаболабаьрех ва мехкдаьтта чакхдоахача завода шоллагIча установка сгонщик М. Мурдаев. 1935 шера октябре бензин хьакъоастаделга цо дIакхоачадаьд 17,5 процентага, планах 14,5 процент хиннача. Из болх беш хиннача смена хIара дийнахьа планал совгIа 30 тонн мехкдаьтта чакхдоаккхаш хиннад.

Мурдаев хьаллаьцар мехкдаьтта чакхдоахараша А. В. Артамоновас, Н. П. Невежкина, кхычар. Крекинг-установка начальника комсомолка Зубко Нинас установка болх бара дунен рекорд оттаяьй. 1935 шера 30 декабре областной партактива собране парте обкома хьалхарча секретара нов. Егорова доклада тIа белгалдаьккхад: «Инженера комсомолкас Нина Зубкос ший бригадаца Дженкинс крекинге дукхагIа болх бара дунен рекорд оттаяьй. Эггара дукхагIа болх бара норма 93 ди долча, 120 дийнахьа болх баьб крекинго цIен ца еш».

Областной парторганизаце хьаллаьцаб кердача тайпара болх берий болам. 1935 шера октябрь чакхбоалаш парте обкомо тIайицаб «Нохч-ГIалгIайчен предприятешка стахановски болам боаржабарах» бола соцам. Цу тIа белгалдаьккхад областерча дукхача предприятешка къахьегама хьинар айденнилга, лакха овсарле йолаш къахьегилга. Иштта, «Красный молот» заводе кердача тайпара къахьегара болам бахьан долаш 1,2 миллион сома маьха продукци арахийцай планал совгIа.

Стахановски болама дукхагIа къахьегамхой юкъеозара, парте обкомо могадир предприятешкеи районашкеи стахановций слеташ чакхйоахилга. Дакъа лоацараша балха опыт дIа-хьаэцаш, цар къахьегама хьинар айдеш чакхъювлар слеташ. ЦIераш йоахар толашагIа болча стахановций. Масала, бурувдетта р а ш т а юкъе стахановцаш бар Рябов, Тулаш, Негодяев, Батюков, Мацнев, кхыбараш.

«Стахановцашта юкъе технически дешар доаржадара» дош дувцаш парте обкома бюрос 1935 шера ноябре соцам тIайицаб, бурув тохача мастерашта. бурувтохарашта дикагIболча стахановций балха опыт йовзийташ семинараш чакхъяха, «Грознефта» эксплуатационникашта а гIонна йолча предприятей болхлошта а стахановций балха методаш дIайовзийташ ше къаьстта семинараш чакхъяха.

Стахановски болам дIахо дегIабоалабара хьадда дола декхараш белгалдаьккхад ВКП (б) ЦК декабрьски (1935 ш.) Пленумо. Партийни, комсомольски, профсоюзни организацешта цо тIадилладар новаторашта гонахьа дукхагIа къахьегамхой кхотабелга.

Партийни организацей лоархIаме декхар хинна дIаэттад Пленума решенеш вахаре чакхйоахилга. Цу хана шерра даьржа хиннад. балха карагIдаьнна лакха хьоакхамаш дIачIоагIдара предприятешка стахановски денош, кIираш, бетташ чакхдоахилга.

«Грознефта» предприятешка стахановски денош чакхдалар белгалдаьккхад 1936 шера январе ВКП (б) обкома бюро: «Стахановски денош чакхдахар бахьан долаш, ерригача промыслаша, Каякент дIаяьлча, тIеххкоачашъяьй балха программа, хьалхарча дийнахьачул дукхагIа 346 тонн мехкдаьтта а доаккхаш.

11 январе бурув тохара нормаш кхоачашъяьй Октябрьски районе 197 процент, Старогрозненски — 278 процент, Малгобекски — 183 процент, мехкдаьтта лохача районашка — 163 процент.

Дикка шоай болх тоабаьб гIонна йолча предприятеша: 23-ча участкерча механически мастерской товарий цехо 123 процент, 977-ча участка механически мастерскеша 248 процент кхоачашъяьй нормаш».

Дуккхаза йийцай парте обкома бюро стахановски кIирай итогаш. Иштта, 1936 шера 13 январе парте обкома бюро белгалдаьккхад: «Пхе дийнахьа ерригача предприятешка стахановцаша цIаккха ца хиннача тайпара лакха балха хьоакхамаш даьхад, рекордаш а оттаяьй. Къаьстта аьлча, 1-ча заводерча аппаратчика Попова выработка 477 тонн я». 1936 шера 3 феврале «Грознефтезаводаш» яхача тресте кIираш чакхдахарах язду: «Стахановски цIира заводий йоккхий таронаш гучаяьхай. Треста предприятеша пхе дийнахьа биййдал чакхъяккхара план кхоачашъяьй 115,9 процент, сийрда продукташ арахецара план 127,8 процент. Крекинг-заводо биййдал чакхъяккхара план кхоачашъяьй 124,5 процент, планал тIех бензин а даьккхад. Хьалха тIехьаюсаш хиннача парафинови заводо 125,1 процент кхоачашъяьй задани, планал совгIа парафина 137 тонн еннай».

Юххьанцарчеи областнойи парторганизацеша дуккхача лостамех организаторски а политически а болх лелабар бахьан долаш 1936 шера мехкдаьтта даккхара план кхоачашъяьй 103 процент, бурув тохара план — 102 процент.

СТАХАНОВСКИ болам лоархIаме хиннаб колхозий вахар чIоагIдара тIехьа лоаттабеча къовсаме а. Цо новкъостал даьд кердача тайпара къахьега, колхозий производстве хьалха латта нах хьакхолла. Царна юкъе хиннаб «Къулбаседен Кавказ» яхача Шаьларча колхоза кагирхой бригада бригадир Д. Сулейманов, Первомайски станицерча 1 Мая цIерагIча колхоза бригадир Г. Величко, «Ленина никъ» яхача Урус-Мартанерча колхоза бригадир А. Гучигов, колхозникаш ударникаш А. Андрейчук, М. Дудаев, Н. Павленко, дуккха кхыбараш.

1936 шера 1 ноябре юрта боахаме хьалха латтарий слете ше къамаьл деш Гучигов Iаьлас аьннад: «ТолашагIа болча трактористий, комбайнерий, колхозникий цIерагIа аз дош деннадар 100 центнер йолаш хьажкIаш кхее.

Москве совещание ваххалца гектара тIара 30 центнер йоаккхаш хьажкIаш лелайора аз, айса дика болх беш санна а хетар. Укхаза хайра сона дикагIа болх бе йиш йолга.

Эггара хьалха сай лаьтта нийсдир аз, ширдаьнна кхо дилла хьаьндир, макхаш даьха шаьрдир. Дизза оасар дир. 50 гектарах хIаране тIара томараш тIехь 110 центнер йолаш хьажкIаш чуера бригада. Цох хул фуаьлхьача хьажкIий 166 центнер. Иштта кхоачашъдаьд оаха тхойна дош».

Политически а балха а хьинар айдаларца тIайицар Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша парте XVIII съезда гулъярах бола хоам. Партийни а болхлой а собранешка ювцар съезда тезисаш, лакхара декхараш тIайидора.

1940 шера 9 июле ВКП (б) Центральни Комитетои СССР Халкъа Комиссарий Советои соцам тIайийцаб грозненски мехкдаьтта промышленность дегIайоалаяра хьакъехьа. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша мехкдаьтта даккхара грозненски мехкдаьтта промышленность дIахо айяра тIехьа лоаттабеча къовсама программа а хинна дIаэттаб из соцам.

ВКП (б) ЦК-и СССР Совнаркомеи соцам кхоачашбеш дукха болх чакхбаьккхаб мехкдаьттахоша. 1940 шера октябре Грознефтекомбинате дийнахьеи буси мехкдаьтта даккхара боарам 14,1 процент лакхбеннабар, цу шера июне хинначунца нийсбича. XVIII Ерригсоюзни партийни конференце сийна йолча Ерригсоюзни социалистически яхье эттаб республика мехкдаьттахой, дика толамаш а даьхад.

1941 шера марте республика партийни актива собрани хиннай мехкдаьтта промышленноста балха итогаш еш. Цига къамаьлаш даьчар белгалдаьккхад: «1940 шера IV квартале карагIдаьнар дIачIоагI а деш, Iана халача хьалашка 1941 шера январа план ханал хьалха кхоачашъяьй. Дийнахьеи буси мехкдаьтта даккхара боарам 1940 шера декабре хинначул 147 тонн лакхбеннаб. 1941 шера январе хинначул 211 тонн лакхбеннаб феврале мехкдаьтта даккхара боарам...

XVIII Ерригсоюзни партконференцена кийчо еш, профорганизацеша чакхдаьккхад изобретательни производственни совещанеи балхага хьажар. Цу балха дакъа лоацаш хиннаб заводашкара, промыслашкара дукха болхлой. Хьажаро хьачьехкад стахановцашеи техникашеи изобретательстве хьинаре дакъа лоацилга. 1940 шера 1435 предложени еннай цар. царех 694 балха юкъе йоалаяьй, 5361 сом рузкъа а кхоадеш».

Къахьегама овсарле лакхъяра тIехьарча стахановски боламо новкъостал даьд республика промышленностаи юрта боахаман хьалхашка лаьтта декхараш — брак дIайоаккхилга, дукхагIа продукци арахецилга, цун ассортимент шерьелга, балха планаш ханал хьалха кхоачашъелга — сихагIа къоастаде.

В. ДЕРИГЛАЗОВА,
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома партархива Iилман болхло.

Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза ферма лакхача лоамашка я. Аьхки дитарча даьгIенашка доажаду колхозхоша доахан. 15 мая денз 15 сентябрь хьатIакхаччалца цига хила безаш ба доаркаш. Иштта къахьегаш дикагIа аьттув боал тIайийца социалистически декхараш ханал хьалха кхоачашде.

— Болх дика дIабода къахьегама хьалаш лерттIа вIаштIехьдахарах, — йоах колхоза председателa Хусаинов Абухьасана. — Хоза кийчъяьй цIе уголок, болх беш я телевизор, магнитофон, радиоприемник, телефон.

Шоаех еча йоакхонга хьежжа дика къахьег доаркаша. Кагирхойн студентийн Дерригдунен XII фестивала хетаиь лелаяьча социалистически яхье хьалхара моттиг яьккха Элисаева Сацита цу кагийча наьха форуме хилар.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) ЭлисаевгIар: йоI Нуржан, нана Исама, мехкарий Сацита, Совдат.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

БРИГАДИР

«Госкомсельхозтехникана» чуйоагIача Аргунски автотранспортни предприяте коллективо дика кхоачашду промышленни предприятей, гIишлон организацей хьашташ.

— Тха водителаш ер шу доладелча гIоне стахановски болама 50 шу дизара хеталчa яхье а баьнна башха толамаш дахарца накъабаьхкар таханарча цIейна, — яхаш дувц предприяте керттерча инженера М. Амхадова. — Бакъда, массарел а котъяьлар Умаров Майрбека бригада.

Ткъаьн итт шу хьалха дIаболабаьб цо ший къахьегама никъ. ХIаьта Аргунски АТП 1967 шера балха вера. Юххьанца денз болх дика бовзаши безаши, уллув къахьегачаргара доагIар хьадеха ховши ше волга хьагойтар Майрбека. ХIана аьлча, укхаза балха валехьа Казахстане 15 шера водитель волаш къахьнийга вар из. Цудухьа Аргуне йоккха юкъ ялалехьа бригадиралла хьожавир коммунист Умаров.

35 сагах латташ я цун бригада. ХIаранена фу карагIдаргда, фу дулургда хов Майрбека. Ше наха кулгалдеча укх кхойтта шера цхьанна а сага тIачайха йист хиннавац из. Цо саббаре дIахьалхадоаккх ца ховр, бакъда, дисциплина толхаль моттиг хилча доагIача таIазара ше кIалхарасаргвоацилга дика хов хIаранена.

Стахановски болама 50 шу дизара накъабоагIаш 980 килограмм дизельни доагор, 248 сома маьха резина кхоаьй бригадо. Из боккха толам ба. Цудухьа АТП кулгалхоша сийлен грамоташцеи маьхерча совгIаташцеи белгалбаьккхаб цун къахьегам.

Р. ЦОЛОЕВ.

НОАХАЛИЙ ЭСТАФЕТА

ЗАВОД — СА ВАХАР

Дерригa са вахар дувзаденна да Грозиерча «Красный молот» заводаца. 1938 шера вера со укхаза модельни участке къахьега. Стахановски болам вай мехка баьржа ха яр из. ХIара дийнахьа цаIи ахи, шиъи балла нормаш кхоачашйора оаха. Царех цхьабараш хIанз а сона уллув болх беш ба. Уж ба слесарь Зинкоаский Петр, модельщикаш Хашин Николай, Тихонов Николай. Стахановец яха цIи яккхара яьржача яхье эггара хьалхара маьхера совгIаташ оаха вийне даьха дагадоагIа сона. Дукха бар тхогара масал эцараш.

Маьрша къахьегам юкъагIбаьккхар гитлеровски фашизмо. Аз цIераш яьхача новкъостащца цхьана моастагIчох Даьхе лорае вахар со. ТIем тIа а цхьан роте нийсделар тхо, кхьметтел цхьан взводе. Стахановски хьисапе болх беш санна, моастагIчох латаш хьадаьхкар.

Чакхдаьлар унзара шераш. 1946 шера се болх беш хиннача заводе юхавера со. Юха а шишша норма кхоачашъеш болх бора оаха. ТIема човнаш ерзаеча чIоагIа эшаш яр оаха хьаеш хинна мехкдаьтта аппаратура. Ди-буйса ца къовсаш къахьегар «Iаьржа дошув» доаккха промыслаш сихагIа болх бе йолаялийтара. Шоай балха моттигашка массехк сахьата наб а йий, хIама а кхаьлле къахьега дIаоттар нах. Бакъда, хала я аьнна латкъаш саг вацар е цхьанне а низагIа бе беза аьнна тIадожадаь беш а бацар цу тайпара болх. Наха хобра из эшаш долга, цар дикагIа къахьегарга хьежжа ерригa Даьхе йIаьхегIеи низ болашагIеи хургйолга.

Тахан кIезига бац стахановски хьисапе болх беш бола нах заводе. Цар доалахьа я низ бола техника, механизмаш. Аз а са новкъосташа къахьегама ветеранаша а царех доккхал ду.

К. ЕМЕЛЬЯНЕНКО,
тIемеи къахьегамеи ветеран.

ДИЦЛУРГДОАЦА ШЕРАШ

Донбасски шахтера цу хана дунен тIа шийца нийсбе кхы цхьаькха боаца толам баьккхача шоллагIча дийнахьа вай лоамашка хьалкхаьчар цунах бола хоам. Тахан санна дагадоагIа сона, тха юртарча колхозе коартол чуэцаш доахкар тхо. Делкъийга кхаьчар кхай тIа колхоза парткома секретарь Сапралиев Килар. Цо Iодиччар «Правдас» Стаханов Алексеях яздаьр. Дага а доацаш, лоацца митинг хилар тха кхай тIа. Цига къамаьлаш даьча юртарча активисташа Экажев Джалота Махьмада, Муталиев Лорса Султана, Цечоев Татара, кхыбараша гулбеннараш тIахьийхар эрсий зIамигача сага карагIдаьнна гIулакх хьал а лоацаш, хьамсарча Даьхенна долча берката шоай дерригa хьинар оарцагIа даьккха къахьегара.

Атта шераш дацар уж. Ца бохабеш бисача кулакаша эйша балхаш леладеш, юрта активисташта кIийленаш еш моттигаш нийслора. Бакъда, цу гIулакхаша кхы а чIоагIагIа урауттадора лоамарой дегаш, уж кхы а чIоагIагIа кхоталора коммунисташта гонахьа.

Цу хана таханар яр санна техника яцар юрта. ДукхагIа дола балхаш шерчашца, говрашца дора. Бакъда, хапонех ца къахкаш, шоай балха нормаш массехказза тIеххкоачашйора наха. ХIаьта Стаханова дIадоладаь гIулакх хьал а лоацаш, цу шера ханал хьалха чуийцар оаха коартолаш, юртбоахама кхыйола культураш.

Сакхетарг хилча гIоне къахьегаш хьавенав со. ХIанз хан чу вахавале а сайна могаш дола новкъостал ду аз «Экажевский» совхоза. Дега тоам хул къоначар сайх къаьна стахановец, аьлча.

В. МУТАЛИЕВ,
къахьегама ветеран.

Дика гIулакх дIахоккхухь

Тха заводе кIезига бац Стаханова традици дIахоккхьош бола болхлой. Царех лархIа беза хIанз XII пятилетка чотах къахьегаш вола Ленина ордена кавалер, механически цехера фрезеровщик Касьянов Юрий Васильевич, № 5 йолча цеха малярни участка мастер Фомина Валентина Николаевна, кхыбараш.

Завода бригадашта юкъе йоаржаяьча яхье котъяьннарех я аз кулгалду № 5 йолча цехера слесарий - сборщиктий яр.

Пхи саг чувоагIа тха бригада ЭР-300 К2 яха электрографически аппараташ вIашагIйоххаш я. Заданех бетта кховзткъа аппарат наладчикашка дIаяла езаш да тхо. ХIаьта оаха тхоашта тIалатта декхар ханал хьалха кхоачашдий, тIехьа тIабоагIача бетта Iалашо ю хургйолча аппаратий керттера узлаш вIашагIйоххаш. Пхе шера производственни план 25 августе кхоачашъяьй оаха. Из толам оаха баьккхаб бригада берригa членаш технически говзал лакха йолаш а бехктокхам бизза кхетабеш а къахьегаш хиларах.

Б. ПАСЮГА,
«Электроприбор» яхача завода слесарий - сборщикий бригада бригадир.

Мехкдаьтта доаккхача керда яц тIоанашка фо чудохийташ йола компрессорни станци. Укхаза керда да хIанз фо чудохийта гIулакх. «Малгобекнефть» НГДУ мехкдаьттаи газеи цхьоалагIча цехе къаьнача скважинашкара мехкдаьтта доаккхача пайда эц кердача прогрессивни методах — тIоанашка дIа-хьа а ухаш йоагача цIерах. Кердача гIулакхо новкъостал а ду тIоанашка юхедиса мехкдаьтта хьадаккхара боарам лакхбе.

— ТIоанашта юкъе цIи йоагаярах эггара хьалха пайда эца болабеннаб вай республике,— дувц цеха начальника Б. О. Ахриева. — Дукха къахьега дийзар тха юххьанца кердача тайпара болх вIаштIехьбоаккхаш. Цхьабакъда, цох беркат а даьлар. ТIоанашкара мехкдаьтта хьадаккхара боарам лакхлуш боагIа.

ХIанз укх сахьате цехе ши система я тIоанашта юкъе дIа-хьа ухаш йоагача цIера новкъосталца мехкдаьтта доаккхаш. Уж шийттанега дIакхоачав лерхIаш я коллектив. Хьалхарча шиннех пайда эцача шин шера 8900 тонн мехкдаьтта даьккхад цехе. Из боккха поархIам болаш а да Малгобекерча хьалашка.

СУРТА ТIА: компрессорни станце машинист Т. О. Ибрагимов. Кердача тайпара болх вIаштIехьбоаккхараштa юкъе хиннарех ва из.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Толам совбоаккхаш

Ялата дIаюв хьажкIаш дика хьувкъаю тха колхозе хIара шера. Масала, соахка план 35 центнер йолаш, 57 центнер гаргга фуаьлъьха хьажкIаш чуера хIара гектара тIара.

Из культура лелаеш коллективни подрядагIа къахьегаш кхоъ звено я тха. Царна юкъе котало яьккхар соахка тха коллективо. ХIара гектара тIара 67,7 центнер фуаьлъьха хьажкIаш чуера. Цу гIулакхо йиш хилийтар ялат кхедара а из доххара а цхьайтталагIча пятилетка план кхаь шереи ах шереи яь яккха.

Котало дIаяла дага дац тхо укх шера а. Цул совгIа, Назрановски района «40 лет Октября» яхача совхоза Кодзоев Бахьаудина кулгалдеча звеноца яхье а даьнна хIара гектара тIара 80 центнер хьажкIаш чуэца дош а деннад.

Стахановски болама 50 шу дуз укх шера. Хов из болам дIаболабаьчо а тIехьагIа из хьаллаьцачар а Даьхен рузкъа, низ алсамбаккха гIерташ овсаре къахьийгалга. Царна юкъе хиннаб тха дай а ноаной а, иштта болх бе декхарийла да тахан тхо а. Цу гIулакха жоп а луш, стахановцаша санна хьалхашка оттадаь декхар кхоачашдара низ дIакхоачар деш къахьегаш я карара шу дIадоладелча денз тха коллектив.

Ший ханнахьа лаьтта а кийчдаь индустриальни технологех дIайийна, лерттIа доал даь хьежкIаш тхо раьза долаш хиннай. Оаха лийрхIа хьувкъам чуба карагIдаргхиларах шеко яц.

А. ЭЛЬКИЕВ,
Сунженски района Ленина цIерагIча колхоза хьажкIаш лелаеча звено кулгалхо.

ДОГ АЙДЕННА КЪАХЬЕГ

СМУ-2 чуйоагIа тха комплексни бригада, хIанз № 3 йолча городерча больнице 64 унахочоа лаьрхIа керда терапевтически корпуси пищеблоки хьалъеш я.

Из аргIанара объект дIайолаяь дукха ха еце а дика къахьийгад бригада. Тха коллективо дош деннадар стахановски болама 50 шу дузача денга терапевтически корпуса хьалхара этаж йистеяккха. Из дизза кхоачашдаьд, корпуса шоллагIа этаж хьалъетта дала доакх тхо.

Уж толамаш даха тха вIаштIехьдаьннад социалистически яхьа тайп-тайпара формаш юкъекхувлаш къахьегарах. Царех я керттерча профессей болхлошта юкъера яхь, къонача, балха опыт кIезига йолча болхлошта юкъера яхь. Масала, каменщикаш Полонкоева Марем и Аушева АсмаIи шоайла яхье боалача хана тIеххьарчун опыт кIезигагIа яр. Цхьабакъда, яхьа итогаша хьахьокх хьинаре къахьегаш йола Аушева АсмаI ший нешал котъяьннилга.

Иштта, къахьегам бригадни формагIа вIаштIехьбаккхаро таро лу бухсоццаш хьахулаш дар дукхагIа хилийта, наьха балхацера безам совбаккха, къахьегама дисциплина чIоагIъе.

А. МАТИЕВ,
«Грозтрубопроводс т р о й» яхача треста чуйоагIача СМУ-2 каменщик.

БОККХАГIБАРИЙ НОВКЪОСТАЛЦА

Ер шу долалуш стахановски болама 50 шу дизара сийна вахте эттаяр тха промысел. Тахан доаккхал деш рапорт лу оаха бархI бетта план хIанзачул ши кIира хьалха кхоачашъярах. Цу юкъа планал совгIа даьккхад 7780 тонн мехкдаьтта. Яхье котъялар тха шоллагIа йола бригада.

Мишта вIаштIехьдаьлар из толам баккха? Оборудованех, механизмех производстве хьалхалаттарий опытах лерттIа пайда эцарех. Геттара лоархIам болаш дар къахьегамеи производственни дисциплина чIоагIъяр.

Скважинаша мехкдаьтта луш йоаккха ха йIаьхъе гIерташ дукха къахьег оаха. ДукхагIча даькъе из вIаштIехьа а доал.

БоккхагIа болча новкъосташа, коммунисташа чIоагIа йоаккхо ю дай традицешта тешаме долаш къонабараш хилара. Мадолаш къонабараш хилара. Са цIераш яха безам бар кIорда дош кагирхошта гIо деш болча хьехамчий, къахьегама ветераний. Царех ба А. Михайлов, И. Екдовицкий, В. Дроздов, В. Донченко, Т. Ермолаева, кхыбараш.

А. МИЗИЕВ,
«Октябрьнефть» НГДУ цхьоалагIча промысла оператор.

27 августе Грозне «Красный молот» яхача заводе хилар КПСС XXVII съезда сийна яьржача яхье цхьоалагIча этапе котбаьннача Ленински района къахьегамхой слет. Ховш ма хиллара цхьоалагIа этап хетаяь я Стахановски болама 50 шу дизара.

Дукха стахановцаш ба заводе тахан а тIехьа къахьегаш. Цар шоай йоккха балха опыт камаьрша дIалу кагирхошта.

СУРТА ТIА: пхелагIча цехера стахановец П. Зивилов слете гулбеннача кагирхошца къамаьл деш ва.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Кхоана—мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой Ди

Мела тIерча тIоанашкара мехкдаьтта дукха кIоарга даллац Малгобена районе — кхо эзар совгIа метр мара, республике лаьрхIача пхи эзар метр йолча. Цхьабакъда, цу тIоанашка кхоачаш бурув тоха а атта дац. Из дика хов Иван Павлович Растегаев керте волча бригада болхлошта. Геологически хьалаш чоалхане хиларца йовзаш йолча Заманкуле болх беш ба уж. Проектах лаьрхIача мела тIера тIоанашка кхоачаш лоацлача ханашка 3125 метр кIоарга бурув теха бригада яларо хьагойт, бурувдеттараш лакха говзал йолаш хилар.

А. ЛОИМА.

СУРТА ТIА: хьалхашкахьа (аьрдехьара аьттехьа) бурувтохар В. Свиридов, бурувтохачун гIонча Р. Зиянков, лаборант-коллектор Р. Гурина, электромонтер Н. Куликов; тIехьашкахьа — бурувтохачун гIончаш А. Швецови А. Косакови.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Керда таронаш лех

Шоай профессиональни цIей - мехкдаьттеи газовии промышленноста болхлой ди КПСС XXVII съезда кийчо еча хана белгалдоаккх Ленинеи Сийлахь - боккхача Даймехка тIема цхьоалагIча степенен орденаш лелаеча «Грознефть» производственни объединене коллективо. Берригача советски наха санна, КПСС XXVI съезда решенеш кхоачашъяра низи хьинари ца кходеш къахьег цо. Мехка доагора энергетически комплекс дегIайоалаеча шийгара лоархIаме дакъа юкъекхухь къаьнагIа йолча объединене.

ЦхьайтталагIча пятилетка дIадахача 4,5 шера планал совгIа даьккхад 526 тонн мехкдаьттеи 318 миллион кубически метр гази, 31 эзар метр лаьттан ченашта бурув техад. Цу юкъа эксплуатаце дIаеннай 178 мехкдаьтта луш йола скважина, планагIа йоагIараш 114 мара йоацача. «Iаьржа дошув» доалла массехк моттиг гучаяьккхай. Къахьегама овсарле лакхъеннай планал совгIа 2,2 процент.

ЦхьайтталагIча пятилетка шерашка хадданза кердачунца эрганьхай мехкдаьтта оборудовани. Таханарча хано дIадеххача тайпара йола оборудовани, инструмент я хIанз мехкдаьттахой доалахьа.

1979 шера денз хадданза Тюменски мехкдаьттахоштa скважинашта ремонт еча гIо деш хьайоагIа объединени. Укх шера а цига болх беш я 7 ремонтни бригада. Тхоашта карагIдаьнна дика мел дар камаьрша дIадовзийт оаха Тюменски мехкдаьттахошта.

Мехкдаьтта дукхагIа даккхара, чIоагIа новкъостал ду «СевКавНИПИнефть» института Iилманхоша деча балхаша. Иштта цу института кийчъяь керда химически реагент балха юкъейоалаяро таро хилийтай хоалуш мехкдаьтта дукхагIа даккха. ДагадоххарагIа аьлча XI пятилетка шерашка из бахьан долаш тIакхийттача мехкдаьтта боарам 80 эзар тонн я.

Мехкдаьтта, газ зехьа йовргIоаца балхий массехк комплекс юкъейоалаяр бахьан долаш газана утилизаци елга айденнад 96 процентага кхаччалца. Ерригача союзни масштабе а боккха толам ба из.

Укх пятилеткаш дукха балхаш даьд къаьст-къаьстача технологически процессаштеи производственни объекташтеи автоматизаци яргара ерригача мехкдаьтта промыслашта комплексни хьисапе автоматизаци яра. Иштта мехкдаьтта луш йолча 13 промыслах автоматизаци юкъейоалаяь болх беш я 7 промысел. ХIаьта цар, дерригa доаккхача мехкдаьттах 90 процент яр доаккх.

Социальни декхараш кхоачашделга шоай теркама кIалхара далийтац объединене партийни, профсоюзни, боахама органий викалаша. Духхьал цхьайтталагIча пятилетка шерашка хьалдаь эксплуатаце дIаденнад 72 эзар квадратни метр наха чубаха цIенош. Цунца цхьана хьалъяьй дукха соцкультбыта объекташ, царех я дукхапрофиль йола берий поликлиника. Нохч - ГIалгIайчен Iалама хозача моттиге цаIи. Каспийски форда йисте шиъи салаIара бахаш. 140 бера лаьрхIа берий беш, 100 моттиг йола «Здоровье» яха профилакторий, кхыйола объекташ. Нах бахача цIеноштеи кхыча соцкультбыта объекташтеи ремонт ярга дIадахийтад 7,5 миллион сом.

Балха тIа доккха новкъостал ду тхона «СевКавНИПИнефть», ВНИИБТ, ВНИПКрнефть» яхача Iилма - тохкама институташа. Къаьстта белгалъяккха еза царех «СевКавНИПИнефть». Цу института разработкаш хадданза балха юкъехьувлар бахьан долаш массе оагIошна диллача дикка аттача баьннаб мехкдаьттахой болх. Ерригача объединене гIолла Iилманеи техникаеи карагIдаьннараш балха юкъехьувларах кхы тIа 1,5 миллион тонн «Iаьржа дошув» даккха вIаштIехьдаьннад.

Материалашта, бийдала кхом бара режим балха юкъейоалаяр бахьан долаш объединенена боккха пайда хул. Духхьал электроэнерги кхояьй 35 миллион киловатт - сахьат, 34 эзар гигокалори йIовхала энерги, 5 эзар тонн условни доагор.

Укх тIеххьарча шерашка тха балха тIа керттера моттиг дIалоац ала мегаргда кердача балха форма — бригадни подрядо. Ерригача объединене къахьегача нахах 74,6 процент бараш цу кердача хьисапе къахьегаш ба, хIаьта хозрасчетах къахьегаш — 37,3 процент, цхьан нарядацIа — 80 процент.

ЦхьайтталагIча пятилетка диъ шера заданеш ханал хьалха кхоачашъярах рапорт деннад 47 бригада коллективо, хIаьта 25 бригада — 4,5 шера кхоачашъяьй пятилетка заданеш.

Вахаро ше хьагойтад къаьгтача масалашца лерттIа социалистически яхь вIаштIехь ца яьккхача лакха къахьегама толамаш хург доацилга. Тха объединене яхь лелаю укх хьисапе: цех — участок - бригадаш- звеньяш, къаьст - къаьстача наха юкъе лелаю «Профессех дикагIвар» цIи яккхара тIехьара яхь.

«ХIара балха дийнахьа дисциплина тIехдикеи хьадер дукхагIеи хилийта!», «Пятилетка — 4,5 шера кхоачашъе!», «КПСС XXVII съезда — хьинареча къахьегама 27 декада!» яхача девизех пайда эц мехкдаьттахоша шоай балха тIа. ХIанзале 6 цехи 59 бригадеи мехкдаьтта промышленносте дикагIа йола бригадаш яха цIераш лелаеш я. Царех я В. Синяткин, А. Лунин П. Хашенко, А. Кузьмин, М. Торий, А. Летников, керте латта цехаш, бригадаш.

Пятилетка правофлангови лархIа мегаргья «Старогрознефть» НГДУ, «Октябрьнефть» НГДУ, «Грознефтегаз» НГУ.

ЦхьайтталагIча пятилетка дIадахача шерашка объединенена 16-за хьожаяьй Миннефтепрома, профсоюза ЦК карара кара тела ЦIе байракх. Из доккха совгIат тхона тийннад Ерригсоюзни социалистически яхье котдувларах. ХIаьта 1984 шера лелаяьча социалистическа яхье хьалхара моттиг яккхарах объединенена еннай КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК карара кара тела ЦIе байракх, СССР ВДНХ Ерригсоюзни сийлен Уллга тIа а яьккхай.

Боккха кхаъ хилар «Грознефть» мехкдаьттахошта Сийлахь - боккхача Даймехка тIема шерашка фронта доагор лоаттадар бахьан долаш объединенена Сийлахьбоккхача Даймехка тIема 1 степена орден ялар. Коталон 40 шу дузаш кхаьчар тхога из дега тоам беш бола хоам.

Укх шера дIабахача 7 бетта а дог хьеста толамаш даьхар тха мехкдаьттахоша. Планал совгIа 39 эзар тонн мехкдаьттеи 38 миллион кубически метр гази яьккхар. Цу юкъа 2,7 миллион сома маьха товарни продукци маьхала яьккхай. Продукцега дIадодар лохдаьд 0,6 процент, къахьегама овсарле планах йоагIачул лакхъелар 2 процента.

ХIанз объединене предприятеишта юкъе шерра къовсам баьржаб КПСС XXVII съезд хьаьхлача дийнахьа сийлен вахте латтара тIехьеи «КПСС XXVII съезда цIерах йола цех, бригада» яха цIи яккхара тIехьей.

Толамех лаьца дувцача хана цхьадола кхоачамбоацараш а нийслулга дицде йиш яц тха балха тIа. Иштта дукха ха зехьа йов хIанз а бурув гохача гIон балхашка, каст-каста нийслу брак, авареш хулаш моттигаш. ТIехкIоарга бурув тохара хIанз а дукха оборудовани, механизмаш эш.

Сай къамаьл чаккхдоаллаш са ала безам бар «Грознефть» объединене къахьегамхой дог тийша ба цхьайтталагIча пятилетка заданеши тIаийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачашдергхилара. Кердача къахьегама толамашца КПСС XXVII съезда накъагIоргхиларах.

Р. ХАЧАТУРОВ.

«Грознефть» производственни объединене генеральни директор.

ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕШКА—ОТЧЕТАШИ ХОРЖАМАШИ

Лаьттара йолалу сигале

Вайна ма харра, дийнахьа а бийсан а лел сигала гIолла Аэрофлота кемаш. ХIаьта уж хьалгIовттача а Iоховшача а цахаддаш, къахьегаш ба лаьтта гIулакх дара служба къахьегамхой — заправщикаш, аккумуляторщикаш, электрикаш, авиамеханикаш, слесараш, дукха кхыбараш. Атта бац цар болх. бIаьстан - ахкан замалахьа хIара аэропорте рейсаш геттара дукха хилча хIаьта а. Цу бехктокхамеча декхарех тIехдика лоархIаяьй Грозненски аэропорта лаьтта гIулакх дара служба барттайна коллектив. Шийн бехкагIа цхьаккха авари хилийтаяц цо, рейсагIа юкъагIъьннаяц цхьа самолет, дикеи тIехдикеи даьд деррига гIонна дола балхаш, шийн низи хьинари кходаьдац халкъаьбоахама мовхьаши пассажираши дIа-юха кхувлара, паччахьалкхен планаш кхоачашъяра, ремонт еш латташ самолеташ кIезигагIа гоаяра, деррига хьа мел дер тешшамеи летни состав шийна даьча гIулакха раьза хургйолаши дара. Из белгалдаьккхар укхаза хиннача отчетно - хоржамий собране ше доклад еш Грозненски аэропорта лаьтта гIулакх деча службай партийни организаце секретара, аккумуляторщика В. Антонова.

— Вайна массанена дика дагадоагIа укх Iай эттa геттара хала хьалаш. Граждански авиаце Къулбаседа - Кавказски управлене ерригаш хIана яц аьнна, аэропорташ болх бе йиш йоацаш латтар, шоаш долчара кемаш дIаахийтара доагор доацаш. Из гIулакх тешшаме шийна дIатIа а нийца новкъостал дир вай кхыча аэропорташта, из бахьан долаш графикаш телха ца еш, диза наьха хьашташ кхоачашдеш къахьийгар коллективо.

ХIаьта масал эца мегаргдола коммунисташ укхаза бац аьлча а бакъхургдац. Коллективе шерра яьржача социалистически яхье даим хьалха латташ, хьинаре къахьегара новкъостий тIахьехаш хиларца белгалбаьннаб коммунисташ Салимов, Яковлев, Гладун, Сероштанов, Коваленко, Решетов, Гнеденко, дукха кхыбараш. аьнна белгалдаьккхар цо шийн доклада тIа. ТIехдика къахьийгад отчетни юкъа гаража коллективо.

Йоккха терко яьй партийни бюрос хIара коммуниста партийни поручени илара, уж ханнахьа кхоачашъяра тIахьожам лоаттабаьб. МоллагIа гIалат е кхоачамбоацар нийсденна цхьа моттиг, шийн теркама кIалара ялийтаяц партийни бюрос. ЦIенхашттача бехктокхаме эзаб ледарлонаш ювлийта коммунисташ Колоколов, Автурханов, Дементеев, Андриевский.

Партийни бюрона. бIарччача партийни организацена карагIдийна гIулакхаш кIезига дац. ХIаьта дог гIоздоахаш а да, бакъда, дикачунца цхьана, — аьлар ше къамаьл деш коммуниста Г. Евстафьева — вай балха тIа нийсденнад гIалаташ, ледарлонаш а ювлийтай. Отчетни юкъа 18 нарушени хиннай вай коллективе, царех 5 коммунисташеи 2 комсомольцашеи яьй. Партийни бюрос доаггIача тайпарча хьаттадац бехке барашкара. Из ледарло нийсъеннай шийн балха тIа цо йоаггIаш йола принципиальность ца гойтарах. Парте мугIарашкара ши саг дIаваккха везача а гIулакх кхаьчад. Уж ба къоал де гIийрта А. Кульбицкийи балхара дIа а ваьна массехк бетта взносаш ца телаш лийнна, хьалха котельне начальник хинна А. Глотови. ХIаьта отчетни юкъа цхьаккха саг хьанийцавац парте мугIарашка. Лаьтта гIулакх дара служба къахьегача 360 сагах 54 парте членаш мара бац.

— ДIадахача отчетни юкъа ворхI собрани, ийс партбюро заседани яьй, дийца дешаш а геттара лоархIаме дар. Собранешка къамаьл даьча 25 коммунистех 17 саг мугIарера болхлой ба. Из дика да, бакъда белгалдаккха деза цу собранешка, уставной декхараш кхоачашдарах дувцаш коммуниста яьча цхьан отчетага ладийгIадац, иштта ювлийтай кхыйола ледарлонаш, — аьлар электрослужба инженера, партгрупорга В. Куликова.

— Цхьаккха кхетама болх баьбац вай комсомола кулгалдара даькъе, наг-наггахьа мара арахецаш «Комсомольский прожектора» пенгазеташ, комсомольцаша дакъа лацац чакхйоахача рейдашка, уж юстара латт партийни организаце чакхйоахача мероприятешта. ЙоагIаш йола терко тIаерзаяц партийни бюрос тIаийца решенеш кхоачашъяра дешашта а. Иштта, соцам баьбар цхьан собране коммуниста Авакяна отчетага ладувгIа аьнна, бакъда из хIанз а кхоачашбаьбац. Дукха ледарлонаш ювлийтай гойтара агитаци кийчъеча даькъе а, из массайолча участкашка Iалашъяьяц, хIаьта цу хьакъехьа цIенхаштта хьаттадац комсомольски организацегара, шийна гIо дара оарцагIъяьккхаяц из партбюрос.

Партийни собрани лакхача идейно - политически, организационни хьале чакхъяьккхаяле, а цига яьча доклада тIа а къамаьл дьраша а цхьан дешаца хьоахадинзар шоай коллективе Iилманехнически прогресс сихъяра, кулгалду кадраш хьакъоастаяра, царца кхетама болх бара даьчох, юстара дисар партийни балха кхыча лоархIамеча лостамех дола дешаш а. Цу хьакъехьа замечани йир собране дакъа лоацаш хиннача парте Ленински райкома инструктора З. Беззубковас, лаьтта гIулакх дара службай капитальни гIишлош яра даькъе граждански авиаце Къулбаседа - Кавказски управлене начальника заместитела В. Соловьева.

Р. АУШЕВ.

Доазол дехьара

2 СЕНТЯБРЕ—40 ШУ ДУЗ ЯПОНЕ КАПИТУЛЯЦИ ЯРА АКТАНА КУЛГ ЯЗДАЬЧА ДИЙНАХЬА ДЕНЗ

...ЦУ ТАЙЖАЧА ОКЕАНЕ ЧАКХБАЬККХАР ШОАЙ НИКЪ

1945 шера фашистски Германи бокъонца йохаяро хьалххехьа хоадам баь яр дунен шоллагIча тIема кхел. Цхьабакъда, Къулба - Малхбоален мехкашка, Тайжача океана бассейне, Гаьнарча Малхбоале, йоагаш яр тIема цIи. Китайи регионерча кхыча мехкийи халкъаша, США-аси Англеи тIом бора укхаза гитлеровски Германе гаргагIарча союзника — милитаристски японена духьала. Цо дIалаьца яр хIанз а Корея, Индокитай, Индонези, Малайя, Китая йоккхий моттигаш, Бирма, Филиппински гIайренаш.

Японски милитаристий доалахьа низ бола герзашца кийчдаь низаш дар. 1945 шера аьхки уж латтар 7,2 млн. сагах. царга яр 10 эзар совгIа самолеташ, 500 гаргга тIема кемаш дар. Кхоачам болаш чIоагIа дар лаьттан тIара эскараш, царна юкъедоагIа авиационни доакъош а дIалаьрхIача 5,5 миллион саг волаш хинна. Пиъ стратегически группе дар уж: Японе шийн гIайренаш тIа, Маньчжуре — Квантунски арми, Китае — экспедиционни низаш, Къулба-Малхбоален Азеи Тайжача океана гIайренашкеи — эскарий Къулбехьара группа. Эггара низ болашагIа стратегически группировка яр, миллион совгIа саг чувоагIаш хинна Квантунски арми. Цу группировкага яр 1215 танкаш, 6640 йоккхий топаши минометаши, 1907 тIема самолеташи.

Японе дIалийца моттигаш мукъайоахилга шоай декхар лаьрхIадар союзникаша 1943 шера декабре Каирски конференце. Цхьабакъда из декхар кхоачашдара даькъе цхьоагIо яцар США-ана, Великобританена, гоминьдановски Китайна юкъе цу хана. Великобритани гIертар Къулба-Малхбоалера шийн колонеши позицеши юхаметтаоттае, Цу регионa доал дарга кхача гIертар США а. Цу хана Китае доал деш хиннача Чан Кай Ше реакционни режимо керттера теркам тIабохийтар, Японена духьаларча къовсама а ца бохийташ, шийн мехка революционни низашта духьала латтара. Алхха цхьан хIаманна цхьоагIо яр США-и Великобританеи: СССР-о Японена духьала тIом болабара.

«Олимпик» оалаш хиннача американски планах Японе шийн гIайренаш хьалувцара дола тIемаш дIадоладе лаьрхIадар 1945 шера 1 ноябре, хIаьта Японе керттера гIайре — Хонсю а еррига японски территори а хьалаца лерхIар 1946 шу чакхдоалаш. Цхьабакъда, царна хьалхашка эттар, цу хана цар къоастае йиш йоаца, лаьттарча эскарий эггара низ болашагIа йола группировка — Маньчжурера, доллача хIаманна ше Iалашъеш йола. Квантунски арми йохаяра проблема. Из арми йохаяра алхха цхьа никъ бIаргагора США штабий начальникий комитета — «материкера японски эскар эрсаша дIадаккхар». Цул совгIа, американски эскарий командующе генерала Макартура лерхIар, Советски Эскаро Маньчжуре тIом дIаболабалцца, Японе шийн гIайренаш хьалувцара тIемаш шоай дIадоладе йиш йоацаш.

1945 шера феврале Ялтински конференце СССР, США, Великобритане кулгалхоша барт бир, Германе капитуляци а яь Европера тIом чакхбаьнначул тIехьагIа ши — кхо бутт баьлча Советски Союзо Японена духьала тIом дIаболабе укх хьалех: Арахьарча Монголе (Монгольски Халкъа Республика) статус-кво Iалашъелга; 1904 шера тийшача балхах Япони тIалета толхаяь Россе бокъонаш юхаметтаоттаелга, къаьстта аьлча Сахалинаи къулбехьара дакъеи гонахьара еррига гIайренаши Советски Союза хьалулга; Курильски гIайренаш Советски Союза хьаелар.

Советски Союз раьза хилар Японеца тIом болабе, эггара хьалха союзникашта юкъера декхараши дунен шоллагIа тIом сихагIа йистебаккха лари бахьан долаш, Иштта Iалашъе езаш яр советски гаьнара малхбоалерча доазоний кхерамзле, йIаьххача хана Японе Россецеи хIаьта тIаккха Советски Союзацеи агрессивни политика лелаяр теркал а деш.

Ялтински конференце решенеща дувзаденна, СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра В. М. Молотова 1945 шера 5 апреле Москверча Японски посолага Н. Сатога дIахайтар, 1941 шерарча нейтралитетах йолча советско-японски пакта денонсаци ярах. Заявлене тIа дIагойтадар денонсаце бахьанаш. Цу тIа белгалдаьккхадар, Германи Советски Союза тIалаталехьа а Японенеи Америка ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе тIом хьалехьа а цу пакта кулгаш яздаьлга. Цу хана денз гIулакхаш овлангара денз хуцаденнилга. Германи СССР-а тIалетай, хIаьта Японе, Германе союзницас, цунна новкъостал ду СССР-а духьаларча тIем тIа. Цул совгIа Япони тIом беш я Советски Союза союзникашца США-ацеи Англецеи. Иштта-ча хьалашка Японенеи СССР-аи юкъерча нейтралитета пакта маIан дов, из дIахо йIаьхъе йиш йоацаш а хул.

Советски правительства цу политически гIулакха объективно мах баьб дуккхача бIаьхийчар паччахьалкхений деятелаша. Иштта, цу хенарча США вице-президента Г. Трумена белгалдаьккхад советско-японски пакта денонсаци яро «сихде доагIа тIом йистебалар». Цхьабакъда 1945 шера мае фашистски Германе капитуляци яьчул тIехьагIа чIоагIъяла йолаелар США-и Великобританеи доал деча гIозарий антисоветски уйлаш.

СССР тIема юкъеяхалехьа Японега капитуляци яйта гIерташ, тIема гIулакхашта вIалла ца эшашехьа, 1945 шера 6 августе Хиросиме атомни бомба техар США-с, 9 августе — шоллагIа атомни бомба Нагасаке а техар. Атомни бомбаш еттарах чакхдалаьзар американски администрацена хийттар: Японе капитуляци янзар. Цун герзашцара низаш тIом дIахохьош дар, чIоагIа духьале а еш.

1945 шера 8 августа Советски правительствос заявлени йир, 9 августе дена Советски Союзо ше Японеца тIом болаш лоархI, аьнна. 10-ча августе цу заявленех хьаккхийтар Монгольски Халкъа Республика.

Дуккха эзараш километраш гаьнарча театре тIема гIулакхашта стратегически кулгалделга Iалашдара Лакхехьарча керттерча командующе И. В. Сталина ставка вIашагIъеллар Гаьнарча Малхбоалерча советски эскарий Керттера командовани. Керттерча командующелла хьожавир Советски Союза Маршал А. М. Василевский, керттерча даькъе мае—июле Малхбузера хьадаьхкача низий чотах вIашагIъелла советски эскарий йоккха группировка цунга дIа а луш. ТIалатар дIадоладеча хана кхаь фронте — Забайкальски (цунах дIакхетар иштта Монгольски Халкъа Республика эскар а), Малхбоалене а Тайжача океана флота а 1-чеи 2-чеи — 1747 эзар саг вар, 30 эзар гаргга йоккхий топаши минометаши, 5240 танкаши САУ-и, 5170 совгIа тIема самолеташ яр, 93 керттерча классех тIема кема дар.

Советски эскараша тIом дIаболабаь массехк сахьат даьлча сихача заседане вIашагIкхийтар тIема кулгалдеш йола Японе Лакхера совет. Керттерча японски ставка Квантунски армена приказ деннадар, СССР-а духьала тIом болабе, хIаьта Китаерча экспедиционни корпуса — шоай низаш Маньчжуре хьадоаладе. ТIема министра кхайкарал дир эскарга, ши уйла йоацаш «гIоазота тIом» дIахобахьа, тIеххьара цIе тIадам дIабаллалца къовсам лоаттабе тIахьехаш.

9 августе тIалата йолаенна советски кхаь фронта ударни группировкаш 200—800 километр дIахьалхашкахьа яхар 20 август хьатIакхоачаш, Маньчжурски шаьрача аренга дIа а кхоачаш, къаьст-къаьста группировкаш еш вIашагIкъоастадир Японски эскараш. дIакъайлар Китаеи Корее тIехьашка бала йиш йола моттигаш, чакхдаьккхар царна го белга. ЧIоаггIа духьала латта лаьрхIа хинна японски командоване расчеташ ехар. Август чакхбоалаш йохаяь дIаяьккхай Квантунски арми.

Къулба-Сахалински операци дIайолаелар 11 август хьатIакхоачача бус форда авиаце бомбаш тохарца. ТIаккха йолаелар лаьттарча эскарий атака. 15 августе, Корея мукъаяьккхача хана, советски эскараш дIатIакхаьчар чIоагIъяьча района керттерча моттиге, цунна штурм а йолайир. Японски гарнизоно чIоаггIа духьале йора, цхьабакъда массе а оагIорахьара го баь йолча цун 17 августе герз Iодилла дийзар. Цу дийннахье. Сахалинера тIемаш бокъонца чакх а далалехьа Гаьнамалхбузен фронтага кхаьчаяр Курильски гIайрений къулбаседера группа мукъаяккхара кийчо елга тIадуллаш йола распоряжени. Уж гIайренаш яр Японе агрессена йола плацдарм, цхьан ханна 1904 — 1905 шерашка Россегара дIаяьккхача Къулбехьарча Сахалинаца цхьана цар дIакъовлар кемаш Тайжача океане дIаарадоала а хIаьта иштта уж Камчаткеи Чукоткеи долха а наькъаш. 18—23 августе толамца чакхъяьккхай Курильски операци.

1945 шера август чакхбоалаш японски гIаьрахоех мукъаяьккхаяр Чурча Монголеи Маньчжуреи еррига территори. 30 шерашка японцаша вIашагIъелла Маньчжоу-Го яха паччахьалкхе дIаяьлар, цун «император» ТУ И шийн «правительство» а тIехьа советски десантникаша коравоалаваьвар. Цу дерригне сихдир империалистически Япони йохаелга: 2 сентябре японски правительствос кулг яздир къамаьл доацаш капитуляци ярах йолча акта.

ЧIоагIа лоархIаме яр говза чакхъяьккхача Гаьнамалхбоалерча кампане политически а тIема а итогаш. Цун керттера стратегически оагIув яр Маньчжурера, Къулбаседа Кореера, Сахалинера, Курильски гIайренашкара японски эскараш дохадаь дIадахар. Дунен шоллагIча тIем тIа Советски Герзашцарча Низий кортамукъаленна тIехьара декхар чакхдоаккхаш йола бокъонца тIоа сагара хьисапера кампани йистеяккха алхха 24 ди мара эшанзар. Цу лоацачa хана дохадаь дIадаьхад моастагIчун доккхий низаш: карабоалабаьб 594 эзар японски салтийи эпсараши, хьаьккхай 4300 йоккхий топи минометы (гранатомети), 686 танк, 861 самолет, кхыйола тIема техника. Виийнав моастагIчун 84 эзар саг.

Ишта доккха зе хиннадац японски герзашцарча низашта е Китайна а е США-ана духьаларча тIема цхьанна а операце. Азера тIом, йистебалар сихдаь фактор хилар Японена духьала Советски Союзо тIом болабар. Бохабаь дIабаьккхаб Гаьнарча Малхбоалера агрессе керттера кхуврч.

СССР Японецарча тIема юкъеяхаро сихдаьд берригa дунен шоллагIа тIом йистебалар, Iоажалах баьхаб дукха эзараш американски, английски, китайски салтийи эпсараши, лаьрхIа варгвоацача халонашта кIалхарбаьхаб миллионаш японски гражданаш, соцадаьд японски оккупанташ Малхбоалени Къулба-Малхбоалени Азера халкъаш дIахо хIалакделга. Японе капитуляци яр бахьан долаш хьахиннад 2 млрд. саг волча дуккхача мехкашкарча халкъашта колониализмана духьала толаме къовсам лоаттабара эша хьалаш.

1945 шера шоллагIча сентябре дIакхайкаьй Къулба-Малхбоален Азе эггара хьалхара халкъа демократе паччахьалкхе — Вьетнам шийн лоIаме хиларах йола деклараци. Цул ши кIира хьалхагIа, 17 августе дIакхайкадаьд кхы цхьаькха суверенни паччахьалкхе — Индонезе Республика шийн лоIаме хилар.

Советски эскараш Маньчжуре хиларо Iалаьмате доккха новкъостал дир китайски революционни низаш чIоагIдара. Китайски коммунисташа кулгалдеча Китая халкъ мукъадаккхара эскара тешшаме тыл Iалашъяьяр. Маньчжурера советски эскараш цIадоагIаш мукъайоалача городашкеи юрташкеи хьачудоагIар НОАК эскараш. 1946 шера 1 май хьатIакхоачаш цар дIалаьцадар, Къулбехьен Маньчжурера Шеньяни цунна уллувра райони дIакъаьстача, еррига маньчжурски территори. Укхаза вIашагIъеллаяр, тIехьагIа берригача мехка паргIатонна тIехьара болам дегIабоалабеча а 1949 шера 1 октябре Китайски Халкъа Республика хьахилар Пекине дIакхайкадеча а керттерча лоархIаме хинна Маньчжурски революционни база.

Советски Эскаро сийленца кхоачашъяьй шийн интернациональни паргIатон мисси. Гаьнарча Малхбоале баьккхача толамо кхы цIаькха а хьагойтад социализм, советски общественни а паччахьалкхен а строй низ болаш хилар, хьалха латта советски тIема говзал тIеххилар.

Инарал-лейтенант
Михаил КИРЬЯН,
тIема Iилмай доктор, профессор.

(АПН).

Къулбехьен Сахалина тIа — советски байракх. («Советский Сахалин» яхача газета архивера сурт).

ТАСС фотохроника.

АПН корреспонденташа хоам бу

«БАКЪДАР БIАРГАДАЙРА ТХОНА»

Хаккайдо яхача гIайрен тIара японски художникий - любителий делегаци хиннай декоративно - прикладной искусства выставка е Хабаровске ена. Толаме чакхъяьннай выставка, массехк эзар саг хиннав цунга хьожаш. Из дика лоархIаш яздаьд моттигерча газеташа.

— Хабаровске, — дувц делегаце кулгалхочо Арай Хитосе, японо - советски доттагIалеи культураи хоккайдски ШIен отдела заведующе, — тхо тийшар, советски наха кхыча халкъий культурен искусствон лоархIаш а шоай советски культура легIайоалаяра низи рузкъеи кхо ца деш а хиларах.

Тха делегацеца, — йоах дIахо Арай Хитосе, — бар тайп-тайпара балха говзалаши социальни хьали долаш бола нах. Царех дукхагIбараш эггара хьалха баьхкабар Советски Союзе. Хьалха царна цу мехках кердадар хьаховра японски газеташка, телевиденега, радиога гIолла. Из бахьан долаш харцкхетам хулар советски халкъах, цун культурах, вахара хьисапах.

Хабаровске хьадаьхкача тхо вIашагIкхийтар художникашца, общественностаца, городе бахача мугIарерча нахаца, гуччахьа къамаьлаш хилар царца.

Советски наха, хабарах а доацаш, цIенхаштта йоакхою дунен тIа машар хилийтара, цар сий а ду, лархIа а лоархI японски халкъ, кхыдола халкъаш, царна чIоагIагIа новкъа ла Хиросимеи Нагасакеи хинна зулам, советски нах дика хьоашал деши дог цIена долаши ба. Тхона чIоагIа хоза хийтар Советски Союзе. Советски мехках хьалха тхона хийтар геттара хувцаденнад. ХIана? Бакъдар тхоашта бIаргадайнадаь.

Шозза американски атомни герзо доккха зулам даьча халкъах яр тха делегаци. Се а бехктокхаме лоархI аз, кхы цхьаннахьа укх лаьтта Хиросимеи Нагасакеи хинна хатар ца хилийтара. Аз къестадац дунен гIулакхаш, со мугIарера саг мара вац, цхьабакъда со чIоаггIа теш: со а со санна мел вар а ядерни катастрофа ца хилийтара шийна мел могар деш хила везарах.

Евгений БУГАЕНКО,
АПН соб. корр.

Хабаровск.

Кхоана — знаней Ди

Хьалхара урок. ТАСС фотохроника.

МАССАНЕНА ДОЛА ЦIЕЙ

Сакъердаме хеташ хьаелларгья кхоана школай цаIараш, укх шера цхьоалагIча классе деша боагIараша. Дерригa а хозахеташ тIаэцаргда цар. гIадбаха а цецбаьнна а ладувгIаргда эггара хьалхарча шоай хьехархочунга. Iалаьмате деза долаш а, боча хеташ а хьаделларгда шоай эггара хьалхара дешара книжка — Абат. Диц ца луш цар дегашка дусаргда цу дийнахьа доска тIа яздаь хинна — Даьхе, Ленин, Машар, Нана яха хьамсара дешаш. Ииттa дIайолалургья царна дукхача хана йиц ца луш дагалаттаргйола хьалхара урок. Цу тайпара деза хургда из ди укх дешара шера итт класс йоаккхачарна, вузашка деша эттараштa, езаш Iомальча профессех XII пятилетка хьалхарча шера шоай къахьегама никъ дIаболабергболча институтий тIеххьарча курсашка деша баьхкача студенташта, профессионально-технически училищай выпускникашта.

Ер дешара керда шу дIадоладеш Нохч-ГIалгIайчене школьни парташ тIа ховшаргда 240300 бер, хIаьта цхьоалагIча классашка деша воагIаргва 24100 кIаьнки йиIиги, профессионально-технически училищашка балха профессеш Iомае болалургба 9790 кагий нахи мехкарийи, республика кхаь вуза аудиторешка воагIаргва 1800 керда студент, эзараш болча кагирхоша дIайолаергья лаьрххIача юкъерча дешара заведенешка шоай хьалхара занятеш. Хьамсарча Даьхен а Нохч-ГIалгIайчен а кхоане я из.

Уйла е а доккхал де а хIама да из. Революци хилалехьа массехк саг мара дийша хинна воацача вай республике иззал дукха нах духхьал цхьан шера деша отташ хилар. Вай халкъа Советий Iаьдалагара даьнна беркат да из, Ленина партегара даьнна беркат.

Вай замано дIадеххача тайпара, лакха квалификаци йола кадраш, къаьстта болхлой класса яраш кийчъелта школера дIадолалу. Цудухьа Iалаьмате бехктокхаме хIама да школьни реформо ма яххара, берий дешар тоадар, цар кхетам лакхбар.

ШоллагIа шу да школьни реформа дIайолаенна. Цу юкъа дикка хувцамаш хиннад Нохч-ГIалгIайчен школай вахаре. Реформа дIадехар дика чакхдоаккхаш белгалбаьннаб дукха педагогаш-кулгалхой. Царех ба Грозерча №№ 31, 37, 14, 1 йолча юкъерча школай директораш А. Кормишина, Г. Ротова, В. Григорьева, Е. Гельман.

Иштта, балхах дика кхеташ а бизза из кхоачашбеш а ба Гудермесерча № 1 йолча, Катыр-Юртарча бархIешерен, Шаьларча № 6 йолча, Чаьчанарча № 2 йолча, Надтеречнерча № 1 йолча, город Малгобекерча № 20, Экажкъонгий-Юртарча № 2 йолча, город Назранерча №№ 1, 2 йолча школай директораш В. Литвинов, А. Астамиров, Ф. Чапсуркаев, В. Дукаев, М. Усманов, С. Зосим, М. Картоев, Ю. Мальсагов, С. Арсельгов, — дукха кхыбараш. Иштта, дукха хьехархой а ба республике, къона тIехье кхееча хьинаре къахьегаш.

Дешара шу кердача школашка дIадоладергда Нохч-ГIалгIайчене массехк юртарча бераша. Уж ба Аьлтий-Юртара, Белореченера, Урус-Мартанера, Рошни-Чура, Наурски районерча «Северный» яхача совхозера школьникаш. Грознерча Ленински районерча Олимпийски проезд оалача хьалъьйоалаш латт 1568 дешархочоа лаьрхIа йола школа. Городерча № 30 йолча юкъерча школе хьалъяьй 392 школьник дешаш хургвола пристройка. Верригa а кердача школашка укх шера дешаш хургва 4632 дешархо.

Юкъерча дешареи профессиональнии школана реформа еш керттерадар да дешара-хьехам балара процесс тоаелга.

Парте дIадех советски школагара кхувшйоагIача тIехьенна кIоарген чIоагIеи знанеш лулга, практике царех пайда эца ховргдола навыкаши говзали йолаш хулга, материалистически мировоззрени хьаелга. ЧIоагIа лоархIам болаш да кхувшйоагIа тIехье кIоаргга юкъера дешар дийша ца Iеш. халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка хьинаре къахьегара профессиональни кийчо йолаш хулга Iалашдар. ДIадахача дешара шера цу даькъе республике доккхий толамаш дахад. Итташ йолча промышленни предприятешка, совхозашка, колхозашка дешархошта лаьрхIа болхлой моттигаш къоастаяьй, тIачIоагIбаьб беращца болх бергбола мастераш-хьехамчаш.

Бакъда, цу балха хIанз а кIезига дац кхоачамбоацараш. Дукхача школаша а базови предприятеша а оттадьдац шоай цхьан бе безача балхий договораш. Цхьаннахьа а хьалъеш яц бераштa къахьегам Iомабара лаьрхIа йола база. Предприятешка дешархой цехаш, участкаш къоастаяьяр аьнна доалаш дац гIулакх, нагахьа санна боагIача бесса болх бе йиш йолаш уж ца хуле. ДIадахача шера республике бераша къахьегаш хиннараш ерригa а 551 ученически моттиг мара яцар.

Геттара эсала латт бераштa къахьегам Iомабара гIулакх юрташка. Дешархой производственни бригадех шоай структурни подразделенеш яц совхозаша, колхозаша. Цу тайпара бригадаш Нохч-ГIалгIайчене 70 мара яц. Наурски Шелковскойи районашкара дIаийккхача, из проблема чIоагIа ира латт республике.

Укх шера денз школьни программана юкъе хургда «Вычислительни техникаи информатикаи лардаш» яха керда предмет. Цига дешархоша Iомаергья вычислительни техника-программиста професси.

Знаней Ди — из вай парте а Советий Iаьдало а халкъа образоване, дешаш болча наьха, царна знанега бода сийрда никъ бовзийташ болча хьехархой еш йола йоакхо я.

ЦхьоалагIа сентябрь знаней Ди хинна Iац. Из да Дерригдунен машара Ди а. Цунна хетадаь массайолча школашка, вузашка, техникумашка, профессионально-технически училищашка чакхйоахаргья Машара урокаш., ХIаьта предприятешка, организацешка, колхозашка, совхозашка хургья митингаш, собранеш.

1986 шу — дунен халкъашта юкъера машара шу лаьрхIа да. Цу гIулакхо массанена а доккхий декхараш тIадувшаду, машар бахьан къовсам лоаттабе.

Б. АБАДИЕВ.

АЬТТУВ БОЛАШ...

ТIой-Юртарча № 1 йолча юкъерча школе хьехаш я къона хьехархо Чаплоева Ольга. Ер пхелагIа шу да хьехархо йолаш цо къахьега. Къахьегама ветеран хила-м хIанзчул тIехьагIа дукха болх бе безаргба Ольгай. Амма вайнаха оалаш да: хургдола хьазилг бIенара Iах. Ше хержа вехара никъ Iалаьмате безаш лелабу цо. Дешархошта дукха еза из, коллегаша лоархIаш я.

Чаплаева Ольга юртсовета депутат я. Цудухьа кIезига дац цун кхоачашде деза общественни декхараш а. Из гIулакх а дизза кхоачашдеш хиларца белгалъяьннай из.

Дукха йижарий ба Ольгай. Царех цхьабараш хьехархой ба. Цар а хьинаре къахьег. Хьехархой дезал ала мегаргдолаш ба Чаплоев Iамирхана дезал.

Беркате дIаболабеннаб гIалгIай къоначa кхалсага къахьегама никъ.

Аьттув болаш чакхбалба из.

I. КОДЗОЕВ, хьехархо.

СУРТА ТIА: О. Чаплоева.

САТЕМ БОАЦА ХЬЕХАРХО

БАТЫЖЕВ Акале Зоврбика хьехархочун стаж ткъаь шерал тIехъяьннай. Цун къахьегама книжка тIа дIаяздаьд: «МагIалбика района № 7 йолча Долакоарча юкъерча школе физически культура хьехархо волаш дIазца». Уж дешаш яздаьча хана денз дика болх барах баркал оалаш дола дешаш мара кхы хIама хувцаденнадац цу тIа.

— ХIара дешара шу чакхдоалача хана, сов чIоагIа кIаьдвалара, кхы бергбац аз ер болх, аьле, дагадох сона, — йоах Зоврбика, — хIаьта а керда дешара шу дIадолалуш, дего юха а школе дIавех.

— Из воацаш вIалла а йиш яцар, — йоах директора заместитела Л. Бельтоевас, — берий дагардар ховш, дог-цIена волаш, тешаме новкъост ва.

Цул тIехьагIа Зоврбика хьехаш болча дешархоша даьха толамаш дувца йолалу. Дукха призаш, кубкаш, грамоташ я хоза кийчъьча витрина тIа латташ. Царех хIаранех ала дукха хIама корадоагIаргдар Зоврбика. Цо хьехаш йолча школера дешархой районе мел хулача яхьашка дакъа лоацаш хул, дуккагIа йолча хана хьалхара моттигаш а йоах цар.

Хала дар хьалха... Къаьнача школе спортивни зал яцар, бургацаш, кога гIирс, майкаш, спортивни снарядаш тоъацар. ДогIа дийлхача, готтача классашка телар цо урокаш. ХIаьта а дог эккханзар къоначa специалиста халача балхах. Лехача корабоагIа аьттув: тIатIа профессиональни говзал лакхлора цун. Шоай хьехархочун оамал яйзача бераша цхьа дош ца тувладолийташ ладувгIар хьехархочунга, ханханнахьа тренировкашта ухар, спортивни яхьашка дакъа лоацар, «Могашала денош» чакхдоахар. ЙиIигашта спорт езац, спортивни форма тIаювхаргьяц цар яхаш хулар цхьабола даьй-ноаной, цхьабакъда, сих ца луш, дIакхетабора уж Зоврбика физически культура хIара сага эшаш а пайдане а йолга. ХIанз сага хьоадац из, диц луш латт.

КХО ШУ хьалха керда школа хьалйир Долакоа. Къаьстта гIадваха вар цу гIулакха Зоврбик. Сийрда, йоккха, басараша къоагаяь дIаэттар спортивни зал. Гаьнна бийса яххалца хьахозар зале къахьегаш доахкача бераша ю гIараш. Царца вар сатем боаца цар хьехархо а. КIиранди а къовсацар Зоврбика, ший балха моттиг хозъе, тоае гIерташ. ДуккагIа хилар спортивни инвентарь а. ХIанз факультативни курс лелае а аьттув бар, Iай классашта юкъера яхьаш чакхъяха а йиш яр.

Каст-каста бокккагIболча дешархошца похедешка ух Зоврбик, дIайовзийт къоначерна бIаьшерий истори, революционни а, тIема а, къахьегама а сийлен наьъкъашка лел.

М. КАРТОЕВ.

ЙОККХА ПЕДСОВЕТ

Чакхдаьннача дешара шера итог а яь, диза дисар тахна, болх тоабара де дезар белгалдоаккха моттиг я августовски педагогически совещани. Реформа чакхъяккхарца дувзаденна тахан школа хьалхашка керда декхараш оттадаьд. Педагогаша дувц парте хьалхашка оттадаь уж декхараш дикагIа мишта кхоачашдергда.

Чулоацам болаш, хьалхашка латта декхараш къестадеш яр Назрановски районо заведующе А. Ужахова укх деношка хиннача совещане яь доклад.

— Районо, школай кулгалхой дукха къахьегаш ба хIара хьехархочун бехктокхам айбара, дешархой знанеш кIоаргъяра, къахьегам безаш, бокккъонца бола патриоташ - интернационалисташ кхебара, — аьлар цо.

Района педколлектива дукха хIама ду бераштa къахьегам безийтара, моллагIа хинна а цхьа говзал а йолаш, уж хьалкхедара.

ТIой-Юртарча, Долакха-Юртарча школаша «Октябра 40 шу» яхача совхозе, Пхьилекъонгий-Юртарча № 2 йолча юкъерча школа «Назрановский» совхозе чакхйоахача производственни практико, дешархоша укх боахамашка беча балхо хьахьокх къахьегама кхетам балара политехнически принципаш вахаре практически чакхъяха йиш йолга.

Белггала моттиг дIалоац районе педагогически кадрай говзал лакхъяра беча балхо. Цу деша лоархIам кхета а беш, хьехархой Iилман-технически а методически а боарам дика лакхбаьб Цаьсар-Кертерча №№ 1, 2 йолча, Назрановски № 1 йолча, ТIой-Юртарча № 1 йолча, кхыча школашка, школьни реформа чакхйоаккхаш хиларца дувзаденна районерча 88 хьехархочо лаьрххIа курсаш чакхъяьхай говзал лакхъеча институте.

Дешархошта знанеш, кхетам луча белггала толамаш даьхадале а, хIанз а кхоачамбоацараш дукха да. Цох лаьца дийцар дIахо ораторо, КПСС Назрановски райкома секретара Л. Амерхановас, Плиевски № 2 йолча школа классе боацача балха организатора И. Антошкиева, Назрановски № 4 йолча юкъерча школа директора Б. Шадыжева, кхычар.

Къамаьл даьраша белгалдаьккхар, школьни практика юкъера формализм, процентомани, кхыйола негативни явленеш дIаяьнна йоацилга, районо аппарата, школай кулгалхой балха стиль а метод а эргаьккха тоае езаш хилар.

Реформах долча документаш тIа аьнпал, урока дикал ма хулла лакхъе. Цу гIулакха хадданза керда наькъаш леха деза. ХIаьта района школашка, совещане белгал ма даккхара, урокаш эргаьнна хувцаеннаяц, хьалха хинна кхоачамбоацараш хIанз а долаш да. ДIаьлланза я шаблон, дита лац дуккхача шерашка шоаш Iомадаьр. Дукха къахьега деза хьехархочун психологи хувцара, цхьабакъда, из эггара хьалха диннза даргдоацар да.

Цхьаболча хьехархой говзал лакха йоацилга, цар шоашта ховр а бераштa дIа ца хьехалга хьахьокхаш дола дукха масалаш кхувла йиш я. Экзаменаш луча хана яздаь балхаш хьайщача гучадоал цхьаболча дешархошта ца йоагIаш лакха оценкаш увттаяьлга.

Шенхашта хьехаш, доагIар хьадехаш хиннабац Назрановски № 4 йолча юкъерча школа хьехархой экзаменатор Л. Комурзоева, ассистенташ Л. Даскиева, Р. Мартазанова. Цу тайпара дола кхоачамбоацараш хиннад Назрановски № 3 йолча юкъерча школе, кхыча моттигашка.

Совещане къамаьл даьраша теркам тIабахийтар физически культура а спорта а занятеш дикагIа чакхъяхара, тIема-патриотически болх тоабара. ЧIоагтIа сагота а болаш белгалдаьккхар района цхьайолча школашка эскаре гIулакх де баха беза кагирхой дика кийч ца белга. Iомабе беззача тайпара Iомабац тIема дисциплина хила, уставо яххар кхоачашде. Практически Iомаде дезаш дар къамаьл дувцаш, диафильмаш, плакаташ хьокхаш чакхдоах. Лоха я юххьанцара тIема кийчо яра эшаш йола дешара - материальни база. Из болх тоабанза баргбоацилга дIахойташ дар совещане даь къамаьлаш.

Дукха дешаш чулоацаш яр педагогий августовски форум. Укхаза дакъа лоацаш хиннараша теркам тIабахийта ладийгIар хIаране даьча къамаьлага, кердача дешара шера де дезачун уйла тIаерзайир. Де дезачун хоадам болла программа елар совещане а секционни заседанешка а.

А. ЦИЦКИЕВА, РСФСР халкъа образоване отличник.

* * *

Укх деношка хоза кийчъьяьча культура ЦIен зале вIашагIкхийттар МагIалбика района просвещене болхлой.

Промышленни предприятешкареи совхозашкареи кулгалхой а бар гулбеннача юкъе.

Совещани дIайолалуш къаьмал дир МагIалбика горкома хьалхарча секретара Т. Албакова. Школьни реформо хьехархошта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тIахьийхар цо гулбеннараш. Боахама а партийни а органаш декхарийла йир школашта шефски новкъостал дара.

Цул тIехьагIа къамаьл дир МагIалбика гороно заведующе А. Д. Алероева. ДIадахача дешара шера района школашка хинна хьал дийцар цо, кердача дешара шера де лерхIараш белгал а даьхар.

Школьни реформо дIадехар кхоачашдара наькъах лаьца доклад йир ГБЗ директора И. В. Максимова. Шоай завода № 3 йолча юкъерча школаца тоссаденнача доттагIалах дийцар докладчика. Ала дезаш да, дIадахача дешара шера цу школера 9, 10 классашкара дешархой кIира шозза заводе къахьегама урокашта ладувгIаш хиннилга.

Дийша баьлча, вахара никъ хоржача хана, накъаяргья уж урокаш дешархошта.

Пионераш, октябряташ, хIанз а школе баха ха ца кхаьчараш баьхкабар хьехархошка моаршал хатта. Царна йоккха литературно-музыкальни композици кийчъьяр.

Р. НАЛЬГИЕВА, гороно методист.

Хьалхара гIа

Дукккача шерашка аз сатийсар хьакхаьчад сога. Укх шера аз чакхъяьккхай Л. Н. Толстоя цIерагIара Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университет. Со хьожаяьй Малгобекски районерча № 5 йолча Новоредантски юкъерча школе болх бе. Английски мотт хьехаргба аз дешархошта.

Тамашийна да цхьа хIама. Дезала гаьна йолаш деша ягIаш пхи шу аз даьккхадале а, даим се зIамига хийттай сона, бакъда, укх деношка цIаьхха йоккха хиннай со, хIана аьлча, Iалаьмате дукха уйла хьувз са керта чу, бехктокхаме декхар да сона хьалхашка эттар. Дешар — дешар ма дий, хIаьта хIанз со се бераштa хьеха дезаш я.

Эггара чоалханегIа хет сона хьалхара урок, са вахаро йоккха гола тоха ди да укх дешара шера хьалхара дар. ХIанз сай ерригa уйла, хьаькъал тIадерзадаьд аз из урок дика чакхъяккхара.

Дукkха а хургба республике со санна духхьашха шоай къахьегама никъ дIаболабеш бараш, хIаьта хьехархой къахьегам ший тайпара а ба. Цудухьа сона лов сай къоначa коллегай, шоаш караййцача гIулакха тIа аьттув балар.

Т. ЮЗБАШЕВА, хьехархо.

ХУДОЖНИК ВЕЛАКЪЕЖ

Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурташ.

КИЙЧА БА

Экзаменаш чакхъяьнна яле а, хIара дийнахьа дукха нах го йиш я медицински училища наIарга. Ялх бIаь саг хьайийцав укх шера ворхI факультете. ДукхагIбола кагий нахи мехкарийи республика юрташкара ба. Кердача студентащца вIашагIкхетар хиннад. Республике бовзаш болча лораша а медицински болхлоша а дийцар студенташта шоай профессех, училищах. Хоза хеташ тIанийцар нагийча наха акушерски отделене заведующе Р. Х. Вараевас, медицински йишас Т. Ф. Клименкос даь къамаьлаш. ВIашагIкхетар чакхдоалаш лорех дола фильм хьокхар.

— Кастта керда студенташ городерча больницашка бугаргба оаха, — яхаш дувц директора заместитела С. И. Горинас. — Хьожаргба уж вай дикагIйолча медицински учрежденешка, цар балхага.

ЦхьоалагIча сентябре знаней Ди чакхдаргда училище. Цул тIехьагIа атта боаца дешара никъ дIаболалургба.

К. МУРАДОВ.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

31 АВГУСТ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — РСФСР Пачхьалкхен духовой оркестра концерт.
9.10 — «Анна Тихонова» яхача документальни телефильма премьера (Г. Фрунзе). «Къахьегарга хьенока сий а ду» яхача циклцара.
9.35 — Советски илле концерт.
9.50 — «Дешара го».
10.35 — Пермски хореографически училища художественни кулгалхочох, РСФСР халкъа артистках Л. Сахаровайх долча «Хьехархочоа корта тохар» яхача фильма-концерта премьера.
11.40 — «Саг Лаьтта. Айлам».
12.25 — «СелаIад» яхача халкъа кхоллам йола VI-гIа Дунен халкъашта юкъера телевизионни программай фестиваль. Халкъа халхараш (Никарагуа).
12.45 — Дезали школей». Тележурнал.
13.15 — Кхоана — мехкдаьттеи газеи промышленноста болхлой Ди.
13.45 — Мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлой заявнех дола концерт.
14.30 — «Кердадараш».
14.40 — «Французски метта урокаш». Художественни телефильм.
16.00 — «Кердадараш».
16.05 — «Дийнача хIамай дунен тIа».
17.05 — «9-ча студе жопаш тел телехьежачарна». Ведущи — политически обозреватель В. С. Зорин.
18.05 — «Майрен, кадайн сакъердамен бараш...». Циркови программа.
19.05 — «Собарде Iа!» яхача мультфильма премьера. 14-гIа выпуск.
19.15 — «Кердадараш».
19.20 — «Алмаза га» яхача художественни телефильма премьера (Итали).
21.00 — «Ха».
21.35 — «Сайранара мукъамаш».
22.05 — Езача атлетиках йола дунен чемпионат. Швецера передача.
22.20 — «Доше чкъаьрилг» яхача миниатюрай телевизионни театра премьера.
23.25 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — «Моагаш хила безам бале».
8.30 — «Вай беш».
9.00 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
9.30 — Саратовски телевидене студе программа.
10.35 — «ТIаьда лоа делхар» яхача документальни фильма премьера.
11.05 — Исторе оагIонаш. «Стахановски болам».
11.50 — Нохч - ГIалгIай АССР Пачхьалкхен халхара ансамбла концерт. Грознера передача.
12.20 — К. Симонов. «Лопатина записашцара». «Современник» яхача Московски театра фильм-спектакль.
14.20 — «Мехкашкеи континенташкеи гIолла».
15.10 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
15.20 — «Знаней цIей».
15.50 — Киножурнал.
16.00 — «Лоамаш, мехкдаьтта, халхар» яхача Грозненски телевидене студе фильма премьера.
16.15 — Мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлой Денга. Iилман-технически прогресса ларда тIа («Грознефть» объединени).
16.45 — Мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлошта лаьрхIа концерт.
17.05 — «Кинохьежачун спутник».
17.50 — Велоспортах йола дунен чемпионат. Италера передача.
18.15 — «Могашле».
19.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Торпедо» (Москва) — «Динамо» (Минск). 2-гIа тайм.
19.45 — «Бийса дахкъала хийла шун, бераш!». «Филиппок». Мультфильм.
20.00 — Футболах йола СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — «Динамо» (Москва). 2-гIа тайм.
20.45 — Велоспортах йола дунен чемпионат. Италера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Ха, хьалха гIо!». Художественни фильм. 1-гIеи, 2-гIеи сереш.

1 СЕНТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.35 — «Массе хана хилба малх». «Артек» яхача пионерски лагерера берий художественни коллективай концерт.
9.20 — «Спортлото». 35-гIа тираж.
10.00 — «Советски Союза гIулакх ду аз!».
11.00 — «Могашле».
11.45 — «Iуйранара почта» яха музыкальни передача.
12.15 — Киножурнал.
12.30 — «Юртара сахьат».
13.30 — «Музыкальни киоск».
14.00 — Мультфильмаш: «Федя Зайцев», «Чебурашка школе вахана».
14.30 — «Путешественникий клуб».
15.30 — «Дерриг гиаш машар безаш да». Концерт.
16.00 — «Кердадараш».
16.10 — Тахан — знаней Ди. Дакъа лоацаш ба СССР АН ... К. Ц. Фролов, СССР АН академик — секретарь А. В. Фокин.
16.40 — «Тхо моаршалл дIаца». Знаней Денна хетаь концерт.
17.25 — «Ералаш» яхача берий юмористически журнала премьера.
18.05 — «Дунен халкъашта юкъера панорама».
18.45 — Футболах йола дунен чемпионат. Финала 1/4.
21.00 — «Ха».
21.35 — Лоацаметражйола телефильмаш: «Юормац», «Тхо зIамига саг», «Мукъа да».
22.25 — Футболи обзор.
22.55 — Езача атлетиках йола дунен чемпионат. Швецера передача.
23.10 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаотта!».
8.15 — «Сакъердаме нотташ».
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Эрсий метта къамаьл».
9.35 — Мехкдаьттеи газеи промышленноста болхлой Денга. Документальни телефильмаш: «Лехама буднеш» (Алма-Ата), «Кlоарга анайист» (Грозный).
10.15 — ЧIондаргий музыка концерт.
11.00 — Бераштa дола лоацаметражйола телефильмаш: «2-ча «В» чIирлехараш», «Зоопарнера ахка», «Моаршал хьона, Пушкин!».
12.00 — Документальни фильмаш. «Таганрога дийна дагалоаттам», «Хохловка».
12.30 — «Ветеранаш синошца къалац». Илли оал Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветераний мачача наьха хора.
13.20 — «БIаргашта гушдар — теша халдар».
14.20 — Вай ханархой музыка.
15.20 — «Эхь». Пхи сери йола художественни телефильм. 1-гIа сери.
16.45 — «Цкъа а ковбой, шозза а ковбой». Мультфильм.
16.55 — «Дунен нагирхойн».
17.30 — «ГIорбаьнна советски композитораш — Ленински преме лауреаташ». Д. Кабалевский.
18.00 — Академически гребле́х йола дунен чемпионат. Бельгера передача.
18.45 — «ЭВМ информаци гIулакх деш я». Iилма-довзийтара фильм.
19.05 — «Джазови панорама».
20.00 — «Бийса даьхкъала хийла шун, бераш!», «Морхашца цхьана новкъа гIолла». Мультфильм.
20.15 — ДIалоих Еррисийски конкурса лауреата Ю. Евтушенкос (гуслеш).
20.30 — «Пушкински Москве» яхача документальни телефильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — Футболах йола дунен чемпионат. Юнtораш. Финала 1/4.

РАДИО

31 АВГУСТ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хаоттам. Хоамаш (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» яхача республикански газетий обзор.
8.23 — «Сердало» яхача республикански газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).
8.35 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).
10.15 — Нохч-ГIалгIайчен халкъа поэта С. Озиева кхолламцара патриотизмаи интернационализмаи тема (гIалгIай меттала).
10.35 — Реклама (эрсий меттала).
11.00 — «Къонал» (эрсий меттала).
11.30 — Литературни нохч-гIалгIайче (эрсий меттала).
12.40 — «СалоIа минуташ» (нохчий меттала).
13.20 — «Стахановски традицеш ебаеш» (эрсий меттала).
15.15 — Школьни студенчески иллеш (эрсий меттала).
16.00 — «Ашарий почта» (гIалгIай меттала).

1 СЕНТЯБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» яхача республикански газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» яхача республикански газета обзор.
7.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
7.33 — Передачай программа (нохчий меттала).
7.35 — Хоамаш. Хаоттам (эрсий меттала).
8.25 — Знане Еррисоюзни Денна хетаь республикански радиолинейка (эрсий меттала).
11.20 — Мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлой Денна хетаь дезача ден программа (эрсий меттала).
15.15 — «Къахьегамца сийдолаш ва саг» (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус» (эрсий меттала).
16.30 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — «Иллеца доттагIал дараштa». Концерт (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — Лабула. «Тхое тIа мишта лаьнай боргIал» яха радиоспектакль.
18.29 — Мехкдаьттаи газеи промышленноста болхлошта дола концерт.

Хоаттам

Тахан республике гIоллеи Грозне кIезиг-дукха моржаш хила йолаш. Йоачан а хьекхаш хилен фегара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 28—33, Грозне 30—32 градус Iовхал йолаш хилен тарлу.

Хоалнен ломмен хувцалуш моржаш а йолаш, йоачан а йоацаш, тайп-тайпара оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура дийнахьа 11—16, дийнахьа 26—31 градус Iовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителан — 2-85-07; бехктохама секретара — 2-84-63; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; письмой — 2-85-64, корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-63; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка

СФ05245. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3896.